

15 Konsekvenser av utredningens förslag

I särskilda direktiv till samtliga kommittéer och särskilda utredare att pröva offentliga åtaganden, dir. 1994:23, anges bl.a. att varje kommitté skall visa hur förslag som innebär utgiftsökningar eller inkomstminskningar skall finansieras.

Normalt bör en utredning beräkna kostnader för en föreslagen ändring och lämna förslag på finansiering.

Barnkonventionen som ett internationellt åtagande ställer absoluta krav på genomförandet. Vårt uppdrag innebär i första hand att visa på de brister som finns i Sveriges uppfyllande av Barnkonventionen. De förslag vi lägger fram när det gäller ändringar i lagstiftningen syftar till att uppfylla Sveriges åtaganden i enlighet med konventionen.

Vissa av våra förslag, som t.ex. förslaget om ändring i rätten till offentlig försvarare för unga lagöverträdare, kan i och för sig innebära ökade kostnader. Beräkning av kostnader och förslag på finansiering av reformer som kan bli en följd av åtagandena bör emellertid enligt vår mening ske i en annan ordning än inom ramen för vårt arbete.

Det finns även ett särskilt direktiv som anger att jämställdhetspolitiska konsekvenser skall redovisas, dir. 1994:124.

En av Barnkonventionens övergripande principer är artikel 2 – principen om icke-diskriminering. Denna princip är grundläggande och har av detta skäl beaktats genomgående i betänkandet. Det finns därför ingen anledning att särskilt belysa de jämställdhetspolitiska konsekvenserna av våra förslag.

Reservationer och särskilda yttranden

Reservation av Bertil Måbrink (v),
Siw Persson (fp) och
Ragnhild Pohanka (mp)

Lagen om vård av unga och utlänningslagen

En portalbestämmelse infördes i Utlänningslagen i januari 1997. Enligt den nya betydelsen 1 kap. 1 § "skall i fall som rör ett barn särskilt beaktas vad hänsynen till barnets hälsa och utveckling samt barnets bästa i övrigt kräver".

Lagrådet var tveksamt till den praktiska betydelsen av en så allmänt hållen regel.

Vi anser, att då barnets situation i hemmet är så allvarlig, att det omhändertags enligt LVU behöver barnet den vård som planerats och barnets bästa skall i sådana fall vara absolut. Det betyder att inga andra samhällsintressen skall få ta över, bl.a. inte behovet att reglera invandringen. När behovet av akut vård upphör får utlänningsnämnden ta över ärendet för förnyad prövning.

Att enbart lyssna på och tillmäta socialnämndens yttrande stor vikt anser vi inte är tillfyllest. I det mest kända fallet fick mor och barn permanent uppehållstillstånd med hjälp av principen om barnets bästa, men först efter stort lidande och flera avslag. Detta hade kunnat undvikas om lagen givits en tydlighet vad gäller LVU och UtL. Det förekommer sällan att lagarna ställs mot varandra, eftersom socialnämnderna i Sverige inte använder sig av LVU då familjer skall avvisas. Detta har framkommit efter samtal med flyktingadvokater, barnläkare och psykologer. Det är alltså en av orsakerna till att motsättningen mellan LVU och UtL så sällan ställts på sin spets.

Att problemen är sällan förekommande är inget skäl att icke tydliggöra förhållandet mellan lagarna. Nu pågår ett lika upprörande

fall om Valentina från Bosnien, där hon under sitt LVU-omhändertagande enligt 6, 12 och 22 §§ socialtjänstlagen skulle avvisas till Sarajevo och en misshandlande adoptivmor. Hon är visserligen inte omhändertagen enligt LVU, men enligt socialtjänstlagen. Även här lät man utlänningslagen sätta socialtjänstlagen ur spel.

I Barnkommittén betonas gång på gång att barnkompetens är viktig när det gäller beslut om barn och Utlänningsnämnden besitter inte någon sådan och fäster också alltför liten vikt vid olika yttranden från barnläkare och lärare.

Vi anser det viktigt att så länge ett barn omhändertas enligt Lagen om vård av unga skall vårdbeslutet gälla och då skall inte Utlänningslagen kunna överta ansvaret för barnet.

Reservation av Lena Ek (c), Bertil Måbrink (v) och Ragnild Pohanka (mp)

Det sägs att barnkonventionen är unik. Det är den enda konvention inom området mänskliga rättigheter som nästan alla stater ratificerat. Den innehåller folkrättsliga regler från flera olika rättsområden med olika tradition vad gäller rättsbildning, implementering och struktur i de internationella mellanstatliga organisationer som verkar med olika mål och uppgifter inom statsamfundet. Barnkonventionen är också det första folkrättsliga mellanstatliga avtal i en juridiskt bindande form som fokuserar på barns rättigheter. Den har på kort tid utvecklats till ett av de viktigaste normgivande internationella instrumenten inom området mänskliga rättigheter.

Sverige och svenska organisationer har under konventionens tioåriga tillkomsttid deltagit mycket aktivt både i förhandlingsarbete och lobbyingverksamhet. Frivilligorganisationernas starka ställning visas i konventionen av att de nämns i artikel 45 och har en plats i implementeringsprocessen. Det svenska engagemanget i barnrättsfrågor har fortsatt sedan konventionen trädde i kraft. Sverige ratificerade barnkonventionen genom ett beslut i riksdagen den 21 juni 1990 och är sedan dess folkrättsligt bundet gentemot sina avtalspartners att genomföra och verka för barnkonventionens mål både nationellt och internationellt.

Barnkonventionen förenar grundläggande kriterier för hur barns rättigheter skall garanteras med en implementeringsmekanism som skulle kunna beskrivas som processinriktad. Detta förstärks av den

genom konventionen inrättade FNs Barnkommittés arbetsätt som kombinerar kritik mot dåliga förhållanden med en resonerande analys om hur situationen kan förbättras.

För att Barnkonventionens innehåll skall förverkligas krävs mycket arbete. Barnkommitténs uppdrag har varit att analysera hur barnkonventionen implementeras i Sverige. Förväntningarna på det svenska arbetet är mycket stora, både bland frivilligorganisationer och stater över hela världen och i FN. Barnkommittén är den första parlamentariskt tillsatta gruppen av detta slag och kommer därmed att sätta exempel för andra stater. Vid kommitténs kontakter med Rädda barnen, UNICEF, FNs Flyktingkommissariat, Röda Korset, Internationella Röda Korset och andra aktiva frivilligorganisationer inom barnrättsområdet har organisationernas förväntningar framkommit mycket tydligt.

Samspel folkrätt-nationell rätt

Folkrätten och den nationella rätten sägs ofta utgöra olika rättssystem (dualism i motsats till monism). Staterna är överstatligt bundna genom avtal eller sedvanerätt samtidigt som de har egen bestämmanderätt inom sitt territorium enligt suveränitetsprincipen. Inom staterna utvecklas egna rättssystem och parallellt därmed arbetar staterna för att utveckla folkrätten. Barnkonventionen anger att dess innehåll skall implementeras men inte generellt sett hur det skall ske, eftersom detta vore ett brott mot suveränitetsprincipen.

Krockar mellan folkrättsliga regler och nationella regler kan ske dels generellt mellan systemen och dels i enskilda fall. Eftersom det i Sverige råder en dualistisk tradition vad gäller konflikten nationell rätt och folkrätt anses det att en konvention måste införlivas med svensk rätt för att bli gällande i Sverige. Det finns flera metoder att införliva en konvention vilket analyserades i SOU 1974:100. Traktaten, eller i det här fallet konventionen, kan anses motsvara redan existerande nationella bestämmelser varvid ingen åtgärd vidtas eller den kan helt eller delvis omarbetas till svensk lagtext (transformation). Konventionen kan slutligen inkorporeras. Inkorporation innebär att det i en lag eller författning föreskrivs att konventionstexten skall gälla direkt i Sverige.

Det finns vid en internationell jämförelse flera metoder att få samspelet mellan olika jurisdiktioner att fungera i det enskilda fallet. Ibland lämnas öppet huruvida en tvist skall lösas på det nationella eller internationella planet. Ofta måste en tvist med internationella dimensioner lösas i två led, först i det nationella rättssystemet och

sedan i det internationella, eller tvärtom. Ett sådant samspel kan vara förutsatt i en traktat. Artikel 177 i Romtraktaten stadgar att nationell domstol i ett EU-medlemsland i visst fall skall inhämta ett prejudiciellt avgörande från EU-domstolen innan målet avgörs.

Andra verktyg för implementering

Implementering eller genomförande av Barnkonventionen kan betyda att många olika åtgärder eller verktyg behöver användas. Att genomföra och leva upp till konventionens innehåll kräver en rättslig efterlevnad och lagar som står i korrespondens med de folkrättsliga reglerna i konventionen. Det kräver också att reglerna genomsyrar behandlingen av barn i alla sammanhang, alltifrån t ex skola, hälsovård och kultur till stadsplanering. Tjänstemän som i olika situationer avgör eller handlägger ärenden som rör barn måste i sitt arbete ha ett barnperspektiv. Implementering är således inte bara lagar utan även t. ex. utbildning, information och handläggningsregler.

Barnkommittén betonar i full enighet vikten av att också statistiska verktyg utvecklas för att barns situation generellt skall kunna följas. Exempel som visar vikten av sådant arbete är när Statens Invandrarverk för en del år sedan införde statistik över ensamma asylsökande barn och därmed gjorde det lättare att följa hur skyddet för dessa barn förbättrades. Under 1997 har det uppmärksammats att polisen behöver utveckla uppföljningen av försvunna barn och att statistik över sådana fall underlättar lösning och efterforskning när nya fall av försvinnanden inträffar.

Betydelsen av internationella konventioner i svensk rättstillämpning

Den konvention inom området mänskliga rättigheter som använts mest i svensk nationell rättstillämpning är 1953 års europeiska konvention om mänskliga rättigheter och medborgerliga friheter. Synen på konventionens tillämpning i Sverige har förändrats sedan 1950-talet. Sverige ratificerade Europakonventionen 1953 utan att den införlivades med svensk rätt genom särskild lagstiftning.

En genomgång av vissa viktiga avgöranden ger en bild av svensk praxis vad gäller vilken betydelse internationella konventioner skall tillmätas i rättegång i svensk domstol.

I det kända fallet Svenska Lokmannaförbundet vilket gällde rätten att teckna kollektivavtal uttalade Arbetsdomstolen (Arbetsdomstolens domar 1972 nr 5) att det i Sverige, vad gällde bestämmelser i internationella konventioner, var "vedertagen uppfattning att sådana bestämmelser – i den mån de inte redan har motsvarighet i vår lagstiftning eller sedvanerätt – inte utan förmedling av lagstiftning blir gällande svensk rätt. De kan emellertid belysa innebörden av här stiftade lagar, vilka får antagas stå i överensstämmelse med vårt lands internationella åtaganden." AD menade således att i det fall en icke inkorporerad konvention ansågs motsvara svensk lagstiftning, kunde konventionen användas som tolkningsgrund i Sverige, eftersom AD förutsatte att de båda regelverken då stod i överensstämmelse med varandra. AD diskuterade inte effekten av bristande överensstämmelse eller det fall att ingen överensstämmelse förelåg.

I mål rörande vägran att utbetala retroativa lönetillägg till medlem av strejkande organisation uttalade även HD (NJA 1973 s 423) att "även om Sverige biträtt en internationell konvention, gäller den ej direkt för den inomstatliga rättstillämpningen." HD påpekade även att en transformering, genomförande av en korresponderande lagstiftning, skulle ske om det internationella avtalet innehöll element som inte tidigare fanns i svensk rättstillämpning.

Regeringsrätten uttalade i ett mål (RÅ 1974 ref 61) rörande skolstyrelses rätt att inom en skolas lokaler tillåta viss affischering samma åsikt som AD och HD att någon mot den i målet åberopade bestämmelsen motsvarande transformeringslag inte fanns och tillade "förpliktelse har således icke uppkommit för skolstyrelsen att i sin verksamhet iakttaga reglerna i tilläggsprotokollet". Regeringsrätten är här mera restriktiv än AD i ovan nämnda mål, eftersom man inte förutsätter att av Sverige ratificerade regler överensstämmer med svensk lagstiftning och därmed kan användas som tolkningsunderlag.

1981 avgör HD ett mål (NJA 1981 s 1205) rörande fråga om tillämpning av skiljeklausul skulle strida mot art 6 i Europakonventionen. Där sägs tydligt att det får "förutsättas, att bestämmelserna i regeringsformen, som tillkommit efter Sveriges ratifikation av Europeiska konventionen, står i överensstämmelse med dennas föreskrifter, och de senare kan därmed belysa innebörden av bestämmelserna i regeringsformen. HDs uttalande förstärks genom domsformuleringen NJA 1984 s 903 rörande ärende om utlämning för brott till Italien och tidigare utevarodom. HD konstaterar där att trots att konventionen inte införlivats, "Sverige vid tillämpning av svensk lag rörande utlämning inte godkänner en utevarodom som tillkommit under förhållanden som är oförenliga med grundläggande principer

för rättsordningen här i riket och tillika oförenliga med Sveriges åtaganden enligt nämnda konventioner". Senare har Regeringsrätten med liknande formuleringar hänvisat till Europakonventionen (se vidare RÅ 1987 ref 160, RÅ 1988 ref 79).

HD hänvisar i NJA 1988 s 572 rörande rätten till muntlig förhandling i andra instans i mindre brottmål tydligt till ett avgörande i Europadomstolen och påpekar att "särskild restriktivitet vid tolkningen" av 51 kap 21 § RB numera var påkallad med hänsyn till att Europadomstolen i Ekbatanimålet ansett det strida mot art 6 i Europakonventionen att hovrätt avgjort ett brottmål utan huvudförhandling. Linjen fullföljs genom att HD återoppar Europadomstolens praxis och uttalar i mål rörande kommunarrest (NJA 1989 s 131 och 1990 s 636) att "även om konventionen inte utgör svensk rätt är det naturligt att dess ståndpunkt i rättighetsfrågor påverkar tolkningen av regeringsformen" och i mål rörande besvär över utmätning (NJA 1992 s 363) uttalar att med hänsyn till Europadomstolens på senare tid ändrade tillämpning av Europakonventionens art. 6 måste svensk rättstillämpning ändras. (Se vidare även ex. NJA 1991 s 512, 1992 s 513, och 1992 s 532.)

Betydelsen av fördragskonform tolkning

Den svenska rättstillämpningens utveckling rörande Europakonventionens ställning fram till dess införlivande visar att domstolarnas användning av en konvention vars innehåll inte transformerats till svensk lag kan variera åtskilligt från att direkt avvisa varje samband mellan svensk rättstillämpning till att använda konventionen som tolkningsunderlag och direkt hänvisa till folkrättslig domstolspraxis. Om Barnkonventionen inte blir direkt tillämplig kommer säkert liknande diskussioner att föras rörande dess innehåll. Mot detta kan invändas att den svenska rättstillämpningen på nuvarande ståndpunkt säger att svensk rätt skall tolkas fördragskonformt, dvs att hänsyn skall tas till folkrättsliga regler gällande för Sverige vid tolkning av däremot svarande svenska rättsregler. Sverige har dock ingen absolut prejudikatbundenhet och variationer kommer därför med säkerhet att finnas trots denna ståndpunkt.

När Europakonventionen ratificerades var den svenska ståndpunkten att svensk rätt överensstämde med konventionens innehåll. Undertecknade har ingen annan åsikt men kan inte underlåta att påpeka att Sverige trots detta i flera mål i Europadomstolen förlorat

genom att i enstaka fall ha brutit mot konventionens innehåll. Svensk lagstiftning har också på flera punkter ändrats mot denna bakgrund.

Betydelsen av att inkorporera Barnkonventionen minskar om svensk rätt skall tolkas fördragskonformt. Ändå blir skillnaden mellan direkt tillämpliga regler och sådana som efter att vissa villkor uppfyllts utgör tolkningsunderlag, mycket tydlig vid en konflikt mellan konventionen och svensk lag. Ovan nämnda tolkningsprinciper och användning av Barnkonventionen fungerar bäst i rutinmässiga sammanhang. När frågan om konventionens betydelse ställs på sin spets talar mycket för att det blir konventionen som viker. Ove Bring skriver i sin bok FN-stadgans folkrätt (Norstedts tryckeri AB, Stockholm 1992, sid 264) om betydelsen av de folkrättsliga reglernas "upplevda legitimitet". Han påpekar även att det vid en konfliktsituation krävs flera samverkande faktorer för att den internationella rätten skall fungera. Det resonemang som han för rörande FN-stadgans tillämpning, är enligt vår mening överförbart till frågan om Barnkonventionens roll i Sverige. Det är därför viktigt att Barnkonventionen inkorporeras.

Lagars användning varierar mycket. En bestämmelse kan mycket väl formellt vara i kraft men ändå inte användas. I extremfall kan användningen av en sådan regel tunnas ut så mycket att den sedvanerättsligt försvinner ur rättstillämpningen och blir obsolet. Detta kommer naturligtvis inte att ske med Barnkonventionen. Men folkrättsliga regler som inte inkorporerats har från början en mindre betydelse och väger lättare. Användningen av en regel som tolkningsunderlag är ytterst svårreglerad och beroende av rådande strömningar inom rättstillämpningen och den politiska debatten. Barnkonventionens ställning som ett grundläggande folkrättsligt instrument gör att den borde ges samma rättsliga tyngd också i Sverige.

Barnkonventionens tekniska utformning

Barnkonventionen innehåller regler som är av tekniskt olika karaktär. Det finns dels formuleringar som utformats svepande och anger ett generellt arbetssätt eller åt vilket håll utvecklingen bör gå. Formuleringen i artikel 3 om att barnets bästa skall komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn, är en sådan. Det finns även bestämmelser som är tekniskt och rättsligt detaljerade. Artikel 21 rör internationella adoptioner och de krav som skall tillgodoses för att adoptionen skall anses ha gått korrekt till. Barnkonventionens tekniska utformning sägs försvåra inkorporation, men det är inte

enligt vår mening korrekt. Svenska lagar har ibland samma skillnader i formulering, tom i skattelagstiftningen som annars anses synnerligen detaljerad och teknisk, finns svepande formuleringar. Den Europeiska konventionen innehåller även den regler av varierad detaljeringsgrad vilket inte har vållat några problem under den tid konventionen hittills varit inkorporerad.

Barnkonventionen innehåller inte några för svensk rätt främmande element eller principer och liknar i sin utformning annan allmän rättighetsreglering både i svensk rätt och i den inkorporerade Europakonventionen. Den är till sin utformning klar, lättöverskådlig och lättförståelig. Invändningar om svårigheten att tillämpa konventionstext faller efter att Europakonventionen under flera år varit en del av den svenska rätten utan att några särskilda problem eller konstigheter uppstått i rättstillämpningen. I den internationella utblick som kommittén gjort visas att Barnkonventionen inkorporerats i t. ex. Belgien och Finland och där spelat en viktig roll i avgörandet av enskilda mål rörande barn.

Uppfattningen, att Barnkonventionens bakomliggande tanke är att den skall transformeras, är felaktig. Implementeringsreglerna i konventionen med rapporter till FNs barnkommitté och en fortlöpande dialog söker nå ett processinriktat arbetssätt och har inte någon formulering som så skulle bryta mot suveränitetsprincipen.

Transformation skapar skillnader mellan systemen

Utredningens majoritet förordar att Barnkonventionen inte görs direkt tillämplig i sin helhet i Sverige. Vi instämmer i åsikten att Sverige i stort följer Barnkonventionens bestämmelser och lever upp till dess målsättning i stort. I vissa fall har Sverige regler rörande barn som är bättre än och ligger före Barnkonventionen. Problemen aktualiseras i det enskilda fall där det uppstår en kollision mellan systemen. Metoden att föreslå vissa lagändringar i enskilda detaljer kommer aldrig att kunna bli heltäckande eftersom det alltid uppstår nya varianter av problem där människor är inblandade. Det är också lätt att det med ett sådant arbetssätt skapas diskrepanser mellan systemen. Uppstår skillnader skall svensk rätt äga företräde enligt svensk rättstradition och därmed minskar Barnkonventionens betydelse i Sverige trots alla goda intentioner.

Mot transformering brukar anföras att det är en udda metod jämfört med de flesta andra länder i Europa. Den har också den uppenbara nackdelen att införlivandet sker vid en viss tidpunkt vid

införandet av den svenska lagen. Därefter kan tolkningen av konventionen och lagen mycket väl gå olika håll, vilket kan ge olyckliga effekter eftersom konventionen ju skapats för att garantera en viss grundläggande konformitet.

Det är mycket viktigt att det sker en fortlöpande kontroll av att svensk lagstiftning och praxis stämmer överens med konventionens bestämmelser. En sådan kontroll kan t ex komma att ske efter särskilt uppmärksammade enskilda fall vilka sedermera ofta leder till förändrad lagstiftning eller tillämpning. Det är också möjligt att tillsätta utredningar med jämna mellanrum för att kontrollera och analysera hur konventionen följs men detta är en ryckig och inte heltäckande arbetsmetod.

Inom jämställdhetsområdet talas det i dag mycket om mainstreaming, dvs för att uppnå en varaktig och genomgripande förändring krävs att en fråga eller aspekt rutinmässigt förs in i det dagliga arbetet. Handläggare som hanterar barnärenden styrs i sitt arbete av lagar, lagförarbeten, rekommendationer, utbildning, information och yrkesträning. Det enda möjliga sättet att garantera att det barnrättsliga perspektivet tillgodoses i ärenden som rör barn är därför enligt vår mening att inkorporera Barnkonventionen.

Domstolarnas tolkningsansvar

All rättslig reglering i Sverige blir föremål för värdering och tolkning efter fastlagda och utmejslade principer när en tvist i en domstol berör delar av det svenska regelsystemet. Barnkommitténs majoritet ser dock ”en risk med att en inkorporering av Barnkonventionen skulle lägga över alltför mycket av tolkningsansvaret på domstolarna”.

Barnkommitténs majoritet befarar vidare ”att en alltför snäv juridisk tolkning av konventionen skulle kunna bidra till att försvara snarare än att stärka barnets rätt”. Om det är så, att det finns fog för att tro, att domstolarna i enstaka fall skulle tolka barnkonventionen inskränkande kan regering och riksdag mycket väl lösa problemet genom att införa mera långtgående regler enligt konventionens artikel 41. Om det är så att kommitténs majoritet har rätt i att ”en tolkning av en inkorporerad konvention ligger [emellertid] fast på ett annat sätt”, och att denna tolkning i så fall är inskränkande, förhindrar det inte staten att utnyttja sin suveräna rätt att införa regler som går längre i skydd av barn än vad Barnkonventionens regler gör.

Det finns ingen grund att anta att domstolarnas lagfästa roll i rättslivet skulle vara annorlunda för just dessa regler och för just

Barnkonventionens innehåll och därmed på något sätt skulle beröva politiker i Sverige inflytande över detta område.

Barnkonventionen och den politiska viljan.

Det har ibland sagts att Barnkonventionens innehåll inte är rättsligt utan politiskt och att därmed en inkorporering inte behövs. Detta visar en märklig uppfattning om användning och tillämpning av rättsregler. Självklart är genomförandet av rättigheterna i Barnkonventionen ett politiskt ansvar för landet. Men detsamma måste gälla för varje rättsregel om inte en kaotisk situation skall uppstå. Det politiska ansvaret å ena sidan borde inte förtunna den rättsliga tyngden å den andra sidan. Rättighetskatalogen i grundlagen är av stor politisk betydelse vilket inte förtar dess rättsliga effekt.

Mot en inkorporering av Barnkonventionen anförs att det saknas förarbeten. Rättskälreläran inom folkrätt är annorlunda än i nationell rätt på så viss att förarbeten inte tillmäts samma betydelse som i svensk rätt. Men förhållandet är likartat i hela den materia som härrör från EU, och det verkar svenska jurister kunna bemästra på ett utmärkt sätt.

De i konventionen stadgade konventionsspråken gäller som utgångspunkt vid mycket besvärliga tolkningsproblem i en svensk översättning vid inkorporering. En så djuplodande analys kan bli fallet i vissa domstolsärenden och där finns kompetens att bemästra sådana problem och vana redan med anledning av EU-inträdet och annan internationellrättslig materia.

Utredningens majoritet hävdar även att det är besvärligt med konventioner eftersom skrivningarna i de flesta fall är ”resultatet av politiska kompromisser, som ibland döljer hårda motsättningar”. Mot det kan sägas, att om politiska kompromisser i lagförarbeten skulle försvåra tillämpningen av rättsregler, så är det i så fall ett förhållande som i hög grad gäller en stor del av den svenska lagstiftningen. Vidare sägs att det kan bli särskilt besvärligt i en sådan situation om texten gäller sociala rättigheter. Någon analys av varför finns inte och påståendet saknar enligt min mening grund. Istället har just detta områdes regler en mer generell utformning vilket tvärtom borde göra dem lättare att tillämpa direkt, eftersom tolkningsutrymmet då ökar.

De styr- och kontrollsystem som utvecklas utgör en avgörande faktor för hur Barnkonventionens bestämmelser genomförs i alla delar av landet och på alla nivåer. I avsnitt 5.3.2 erinras om att statens styrmedel främst är lagstiftning och fördelning av statsbidrag.

Kommunerna har ett stort ansvar för den faktiska verksamheten men regeringen fördelar statsbidrag till kommunerna och är ansvarig för att Barnkonventionen följs i hela landet. Vidare sägs att man därför kan ställa krav på regeringen att den verkligen använder sig av de medel den förfogar över och skaffar sig de instrument som saknas. Det är motsägelsefullt att först göra dessa uttalanden och därefter avstå från att föreslå användning av det tyngsta styrmedlet, nämligen att Barnkonventionen görs direkt tillämplig. Förutom ovan nämnda argument är inkorporering en viktig symbolhandling som visar vilken betydelse Barnkonventionen tillmäts i Sverige.

Reservation av Bertil Måbrink (v) och Ragnhild Pohanka (mp)

Artikel 12. Barnets rätt att uttrycka sina åsikter

Ändringar i kommunallagen

Det finns i dag cirka 1,2 miljoner barn och ungdomar i åldern 7 till 17 år. Deras demokratiska rättigheter är starkt begränsade pga att de saknar rösträtt. Deras möjligheter att vara med och forma sin egen vardag och påverka beslut som berör dem i de kommunala verksamheterna som till exempel skola och fritid är små och i vissa fall obefintliga. För att kunna ge barn och unga inflytande i den kommunala beslutsprocessen krävs såväl lagstiftning som metodutveckling. FN-kommittén har särskilt betonat vikten av att Barnkonventionens grundläggande principer speglas i lagstiftningen.

Barnombudsmannen (BO) säger i en promemoria ang. Barnkonventionens artikel 12 bl.a. följande: "För att barnkonventionens artikel 12 skall kunna få fullt genomslag i den kommunala beslutsprocessen krävs dels att de formella förutsättningarna i kommunallagen ändras på ett antal punkter, och dels att nya metoder utvecklas för de ungas inflytande. BO menar att det bör föreligga en skyldighet för beslutsfattare på lokal nivå att inhämta barns och ungdomars synpunkter i de frågor som berör dem".

Visserligen pågår ett utvecklingsarbete och under de senaste åren har en begynnande attitydförändring i kommunerna kunnat skönjas. Men utvecklingen går alltför långsamt, enligt vår mening, och att i lag ge barn och ungdomar som inte har rösträtt rätt till samråd ser vi som en metod att påskynda den process som startat. Aga-förbudet i föräldrabalken är ett exempel på hur politikerna kan "gå före" och ändra människors attityder genom lagstiftning. Genom att uttala sin vilja kan politiker bana väg för nya tankegångar.

Vi anser därför att kommunallagen skall ändras så att det läggs en skyldighet på nämnderna att samråda med barn och ungdomar i beslut som angår dem. Vidare anser vi att barn och ungdomar mellan 12 och 18 år ska kunna väcka ärenden i nämnderna. Detta kan göras antingen av en politisk ungdomsorganisation vars moderparti har säte i kommunfullmäktige eller av en grupp på minst tio barn och ungdomar mellan 12 och 18 år som skriftligen begär att ett ärende som särskilt angår dem väcks i nämnden.

Särskilt yttrande av Ragnhild Pohanka (mp)

Sänkt rösträttsålder

Miljöpartiet de Gröna vill öka möjligheterna för ungdomar att påverka samhället. De förslag som Barnkommittén lägger fram är viktiga och Miljöpartiet tillstyrker dessa förslag i alla delar.

Men Miljöpartiet vill också ge ett reellt inflytande till de äldre barnen – till dem som är mellan 16 och 18 år – genom att sänka rösträttsåldern på alla tre nivåerna. Jag anser det viktigt att barnen kan påverka sin framtid på ett sätt som verkligen ger dem inflytande.

Genom det samhälle vi idag lever i är ungdomar mer medvetna än i tidigare generationer och Miljöpartiet stöder aktivt en sänkning av rösträttsåldern.

Referensförteckning

- Ahlberg J (1996) *Ungdomsbrottslighet*, särtryck ur BRÅ-rapport 1996:4, Stockholm
- Ahlin G, Hammarberg L (1995) Att utvärdera elevhälsa och hälsovård i *Analyser och utvärderingar 1994-95. Resultatkommentarer-perspektiv*. Stockholm: Skolverket
- Alston P (1994) *The best Interest of the Child. Reconciling Culture and Human Rights*, Oxford: Clarendon Press
- Alston P, Gilmour Walsh B (1996) *The Best Interest of the Child. Towards a synthesis of Childrens Rights and Cultural Values*, Unicef: Innocenti Studies
- Barne- og familiedepartementet (1997) *Tiltak for barn og ungdom i Regjeringens forslag til statsbudgett*, Oslo
- Barnombudsmannen (1993) *Projekt BAMSE, förebyggande av barnolycksfall i förskoleåldern*, Stockholm
- Barnombudsmannen (1994) *Hallå där!*, Rapport från ett uppdrag ur barnets perspektiv, Stockholm
- Barnombudsmannen (1995) *På spaning efter Barnkonventionen – En kommunstudie*, Stockholm
- Barnombudsmannen (1996) *Tänk om*, Rapport från barnens myndighet, Stockholm
- Barnombudsmannen (1997) *Barndomen sätter spår*, Rapport från barnens myndighet, Stockholm
- Barnombudsmannen (1997) *Blunda inte för mobbning*, Barnombudsmannens rapport och förslag mot mobbning, Stockholm
- Barnombudsmannen och Konsumentverket (1995) *Barnets rätt till en säker miljö. Lagar och regler 1995* av Berfenstam R och Söderquist I, Stockholm
- Beckman N och Höglund O (1984-) *Svensk familjerättspraxis*, Stockholm: Norstedts juridik
- Berg Kelly m fl. (1993) Ungdomars hälsovanor och riskbeteenden i *Läkartidningen*, Volym nr 90, nr 8 1993

- Björk K, Sandesjö H (1996) *Medborgarskapslagen med kommentarer*, Stockholm: Publica
- Bogarve A, André-Sandberg Å (1996) *Unga idrottare om rökning, snusning, alkohol och doping*. Skånes idrottsförbund, Malmö
- Boverket (1995) *Funktionskontroll av ventilationssystem*, Allmänna råd 1995:4
- BRIS-rapporten 1996
- Cederblad M (1987) *Utländska adoptivbarn som kommit till Sverige efter tre års ålder, anpassningsprocessen under det första året i familjen*, Stockholm: Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor
- Cederblad M (1994) *Identitet och anpassning hos utlandsfödda adopterade ungdomar*, Lunds universitet: institutionen för barn och ungdomspsykiatri
- Cernerud L (1991) *Growth and Social Conditions. Height and weight of Stockholm schoolchildren in a public health context*, The Nordic school of Public Health: Göteborg
- Children's Rights Office (1995) *Checklist for Children. Local authorities and the UN Convention on the Rights of the Child*, Child Care Series No. 6, London
- Colbiörnsen M, Sundell K (1996) *Hand i hand*, FoU-rapport 1996:14, Stockholm
- Danielius H (1993) *Mänskliga rättigheter*, 5:e upplagan, Stockholm: Norstedts juridik
- Det Tværministerielle Børneudvalg/Socialministeriet (1997) *Det Tværministerielle Børneudvalg – i det 10 år. Funktion, metoderne og opgaverne*, København
- Detrick S (1992) *The United Nations Convention on the Rights of the Child, A guide to the Travaux Préparatoires*, Nederländerna: Martin Nijhoff Publishers
- Department for Education and Employment (1996) *Children's Services Planning: Guidance*, London
- Department of Health (1995) *Children's Services Plans, an analysis of Children's Services Plans 1993/94, Summary Report*, Social Service Inspectorate, London
- de Winter M (1997) *Children as Fellow Citizens, participation and commitment*, Oxford: Radcliffe Medical Press Ltd
- Eriksson, Tebelius (1995) *Det är väl att ungdomar får säga till. En utvärdering av Ungdomsforum, ett demokratiprojekt i Jönköping*: Fritidsforum

- EU-kommissionen (1996) *Meddelande från kommissionen om kampen mot turism där barn utnyttjas sexuellt*, KOM (96) 547, Bryssel den 27.11.1996, Directorate General 13
- Europarådet (1995) *Cultural Policy in Finland. Report by the panel of European experts*, compiled by Jaques Renard, European programme of national cultural policy reviews, Strasbourg: Council for Cultural Co-operation
- Europarådets Parlament (1995) *Report on a European strategy for children*, DOC nr. 7436, 14 dec 1995
- Europeiska unionens råd (1996) *Gemensam åtgärd av den 29 november 1996 (96/700/RIF)*, Europeiska gemenskapernas officiella tidning nr. L 322/7, 12.12.96
- Filipson L (1995) *Våld i TV och video – några frågor till föräldrar ur MMS:s (Mediamätningar i Skandinavien, AB) undersökning som gjorts på uppdrag av Riksförbundet Hem och Skola*, Stockholm
- Filipson L (1996) *Barnbarometern 95/96 av 3-8 åringars kultur och medievanor*, Mediamätning i Skandinavien, Stockholm
- Folkhälsoinstitutet (1995) *Nationell handlingsplan för alkohol- och drogförebyggande insatser*, Folkhälsoinstitutet 1995:50, Stockholm
- Forskningsrådsnämnden (1995) *Det obegripliga våldet*, källa 46, Stockholm
- Gording Stang E (1995) *Barns rett til foreldre. Tvangsadopsjon av fosterbarn etter barnevernloven*, Oslo: Ad Notam Gyldendal
- Grahn P (1991) *Om parkers betydelse*, doktorsavhandling från Lantbruksuniversitetet i Alnarp.
- Gregow T (1996) *Några synpunkter på frågan om bevisprövning och bevisvärdering i mål om sexuella övergrepp mot barn i Svensk juristtidning nr 7/96*
- Grosin L (1991) *Skolklimat, prestation och uppförande i åtta högstadieskolor*, forskningsrapport nr. 53, Stockholm: Pedagogiska inst.
- Grönvall K (1993) *Rätt till lek*, IPA Sweden, Stockholm
- Hackney Social Services, *The Second Hackney Children's Plan 1995/96 – Partnerships in progress*, London
- Hackney Social Services, *The Third Hackney Children's Plan 1996/97 – Annual Update*, London
- Hammarberg T (1995) *En ny attityd i FN och de mänskliga rättigheterna* (red. B Dunér), Stockholm: juridik och samhälle

- Hammarberg T (1996) *Barnet och den politiska viljan*, Rädda Barnens skriftserie om Barnkonventionen, Stockholm: Rädda Barnen
- Hammarberg T (1996) *FN:s barnkonvention som handlingsplan i Toppmötet om TV:s och barns rättigheter*, Vårdskildringsrådets skriftserie nr 16. Stockholm
- Hammarberg T (1997) *Barnets rättigheter, vad händer och vad borde hända*. PM februari 1997
- Handikappombudsmannens rapport till regeringen 1996, överlämnad till regeringen i mars 1997, Stockholm
- Handlingsplan för nordiskt barn och ungdomssamarbete 1996-2000 (1995) *Ett kommande Norden*, godkänt av kulturministrarna i Ministerrådet den 4 december 1995.
- Hart A R (1992) *Childrens Participation. From Tokenism to citizenship*, Innocenti essays no 4, Unicef
- Henriksson B (1991) *Att skapa sin ungdom*, Slutrapport från projektet Ung på 90-talet i Västerås
- Heurlin-Norinder M (1997) *Hur kom du till skolan idag? En enkätstudie kring barns rörelsefrihet i fyra bostadsområden*, Lärarhögskolan i Stockholm: Pedagogiska inst.
- Hodkins R, Newell P (1996) *Effective government structures for children, Report of a Gulbenkian foundation inquiry*, London: Calouste Gulbenkian Foundation
- Hodkins R, Newell P (1997) *Implementation Handbook on the UN Convention on the Rights of the Child*, researching analys commissioned by Unicef, (publiceras jan. 1998)
- Holder H D m.fl (1994) *Effekter av lägre alkoholpriser och slopat försäljningsmonopol*, CAN Rapportserie nr 43, Stockholm
- Hägglund S (1996) *Perspektiv på mobbning*. Rapport nr. 1996:14, Göteborgs universitet: Pedagogiska inst.
- Irhammar M (1997) *Att utforska sitt ursprung, identitetsformande under adolescensen hos utlandsfödda adopterade. Betydelsen av biologiskt och etniskt ursprung*, doktorsavhandling vid Lunds universitet: Psykologiska inst.
- Johansson A (1997) *Skolgårdens betydelse för elevers attityder till ansvar, engagemang och påverkansmöjlighet*, Stockholms universitet: Pedagogiska inst.
- Kassman A, Kuhlborn E och Ramstedth M (1996) *Åtgärder mot drogbrottslighet – ett naturligt experiment inom narkotika-prevention*, särtryck ur BRÅ-rapport 1996:4. Stockholm

- Kriminalvårdsstyrelsen (1993) *Kvinnliga fångar*, Kriminalvårdsstyrelsens rapport 1993:1, Norrköping
- Kriminalvårdsstyrelsen (1995) *Unga i fängelse*, Kriminalvårdsstyrelsens rapport 1995, Norrköping
- Lillestøl K (1996) *Porsgrunn modellen. Systematisk medvirkning fra barn og unge. En presentasjon av idégrunnlag, konkrete tiltak/metoder og resultatvurdering av arbeidet i perioden 1991-95 i Porsgrunn kommune*, Oslo : Barne- og familiedepartementet
- Lowenfeld M (1991) *Play in Childhood i Rätt till lek*, IPA Sweden, Stockholm
- Modig C (1993) *Som ringar på vattnet – Om frivilligorganisationsernas information om FN:s barnkonvention*, Stockholm: Socialdepartementet
- National Childrens Bureau (1995) *Crossing the Boundaries. A discussion of Children's Services Plans* by Paul Sutton, London
- Newell P (1991) *The UN Convention and Children's Rights in the UK*, London: National Childrens Bureau
- Nilsson P (1996) *Fritiden – tidsfördriv eller investering? i Krokig väg till vuxen*, Ungdomsrapporten 1996 del 2, Stockholm: Ungdomsstyrelsen
- NOBAB (1994) *Barns bästa på sjukhus. En utvärdering av Nordisk standard för omsorg om barn och unga på sjukhus* av Granath C, Grönvall K, Stockholm
- Olsson L (1997) *Förskolan och arbetslösheten. Förskolans betydelse för arbetslösa föräldrar och deras barn*, FoU-rapport 1997:2, Stockholm
- Olweus D (1986) *Mobbning*, Stockholm: Liber
- Oslo kommun (1993) *Rapport fra prosjekt*, Pro-sentrets gutteprosjekt
- Pramling I (1993) *Barnomsorg för de yngsta – en forskningsöversikt. Nya vägar inom barnomsorgen*, Stockholm: Socialstyrelsen
- Rauch-Kallat M, Pichler J.W (1994) *Entwicklungen in den rechten der kinder im hinblick auf das un-übereinkommen über die rechte des kindes*, Salzburg: Böslau Verlag
- Redd Barna (1993) *Barnekonvensjonen, rettigheter for barn i Norge*, Tano
- Regeringens Handlingsplan mot vold i bildmediene (1995) Oslo
- Rutter M (1979) *Fifteen thousand hours – Secondary Schools and their Effects on Children*, London: Open Books
- Rädda Barnen (1991) *0-17. Fakta om barn och Ungdomar i Sverige*, Stockholm

- Rädda Barnen (1994) *Respekt för barnet*, Rädda Barnens skriftserie om Barnkonventionen, Stockholm
- Rädda Barnen (1996) *Barnlöshet och barnets bästa. Teknik och etik*, Rädda Barnens skriftserie om Barnkonventionen, Stockholm
- Rädda Barnen (1997) *Comparative Study on the Political and Legal Status of the UN Convention on the Rights of the Child in Europe*, rapport från Rädda Barnen, Stockholm
- Saldeen Å (1995) *Barn och föräldrar*, 2:a upplagan, Uppsala: Iustus förlag
- Santos Pais M (1997) *The Convention on the Rights of the Child i Manual on Human Rights Reporting under six Major International Human Rights Instruments*, Genève: UN Centre for Human Rights
- Sida (1996) Lillemor Andersson Brolin och Fanny Rosenblad, *Barnperspektiv i svenskt bistånd*, Rapport från Sida november 1996, Stockholm
- Sida (1997) *Bidrag till handlingsplan för barns rätt till skydd mot sexuellt utnyttjande*, Rapport i form av diskussionsunderlag från Sida, Stockholm
- SiS (1996) *Vård av ungdomar med sociala problem – en forskningsöversikt* utgiven av SiS, Stockholm
- Skolverket (1993) *Bilden av skolan 1993*, Skolverkets rapport nr 32, Stockholm
- Skolverket (1994) *Attityder till skolan – skolbilsundersökningen 1993/94*, Skolverkets rapport nr 72, Stockholm
- Skolverket (1995) *Besparingar i skolan. En förstudie kring hur kommunala besparingar genomförs*, Skolverkets rapport nr 86, Stockholm
- Skolverket (1995) *Studieavbrott och mindre studiekurs i gymnasieskolan*, Skolverkets rapport nr. 85, Stockholm
- Skolverket (1996) *Bilden av skolan 1996*, Skolverkets rapport nr 100, Stockholm
- Skolverket (1996) *Att välja skola – effekter av valmöjligheter i grundskolan*, Skolverkets rapport nr 109, Stockholm
- Skolverket (1996) *Likvärdighet – ett delat ansvar*, Skolverkets rapport nr 110, Stockholm
- Socialministeriet/Regeringens Børneudvalg (1994) *Handlingsplan for de svages stillede børn og unge*, Köpenhamn
- Socialstyrelsen (1983) *Pedagogiskt program för förskolan*, Allmänna råd från Socialstyrelsen, 1983:3, Stockholm

- Socialstyrelsen (1988) *Pedagogiskt program för fritidshem*, Allmänna råd från Socialstyrelsen, 1988:7, Stockholm
- Socialstyrelsen (1991) *Meddelande från socialstyrelsen om information om kvinnlig könsstympning tillägg 1991:426 till sekretesslagen*, Stockholm
- Socialstyrelsen (1992) *Skydda skydds nätet. En utredning om barnhälsovårdens funktion och uppgifter under 90-talet*, Stockholm
- Socialstyrelsen (1992) *Vad menas med kvalitet och hur bedömer man kvalitet i barnomsorgen? Aktiv uppföljning i Örebro län och Västmanlands län*, Stockholm
- Socialstyrelsen (1993) *Barnhälsovårdsutredning*, Stockholm
- Socialstyrelsen (1994) *Barns villkor i förändringstider*, Slutrapport från Socialstyrelsen 1994:4, Stockholm
- Socialstyrelsen (1995) *Barnomsorgen i socialtjänstlagen*, Allmänna råd från Socialstyrelsen 1995:2, Stockholm
- Socialstyrelsen (1995) *Invandrarbarn i familjehem*, Rapport från Socialstyrelsen 1995:7, Stockholm
- Socialstyrelsen (1995) *Ovisshetens barn*, Rapport från Socialstyrelsen 1995:8, Stockholm
- Socialstyrelsen (1995) *Sammanbrott i familjehem*, Rapport från Socialstyrelsen 1995:9, Stockholm
- Socialstyrelsen (1995) *Barnet i rättsprocessen*, Rapport från Socialstyrelsen 1995:21, Stockholm
- Socialstyrelsen (1996) *Hälsovård före, under och efter graviditet*, Rapport från Socialstyrelsen nr. 1996:7, Stockholm
- Socialstyrelsen (1996) *Insatser för barn och unga 1995*, statistik – socialtjänst 1996:11, Stockholm
- Socialstyrelsen (1996) *Barn i Fokus*, Rapport från Socialstyrelsen 1996:19, Stockholm
- Socialstyrelsen (1996) *En undersökning av barn och ungdomar som erhållit psykiatrisk tvångsvård*, nov 1996, Stockholm
- Socialstyrelsen (1996) *Medicinskt omhändertagande av asylsökande och flyktingar i Sverige*, Rapport från Socialstyrelsen 1996:9, Stockholm
- Socialstyrelsen (1996) *Social service, vård och omsorg i Sverige*, Stockholm
- Socialstyrelsen (1997) *Folkhälsorapport*, Rapport från Socialstyrelsen nr. 1997:18, Epidemiologiskt centrum, Stockholm
- Statens kulturråd (1994) *Kulturprogram för barn och ungdom*, Stockholm

- Statens kulturråd (1996) *Barnbokens ställning – inom biblioteksväsendet och inom barnomsorgen*, Rapport från Statens kulturråd, Stockholm
- Statens ungdomsråd (1994) *Makt och möjligheter, en idéskrift om ungdomars delaktighet och inflytande*, Stockholm
- Stockholms socialtjänsts forsknings- och utvecklingsbyrå (1992) *Se till mig som liten är*, FoU-rapport 1992:9
- Stockholms socialtjänsts forsknings- och utvecklingsbyrå (1994) *Mellan stolarna*, FoU-rapport 1994:16
- Stockholms socialtjänsts forsknings- och utvecklingsbyrå (1996) *Sociala utredningar med fokus på barn* av Sundell K och Humlesjö E, FoU-rapport 1996:7
- Stockholms socialtjänsts forsknings- och utvecklingsbyrå (1997) *Vem fick vårdnaden? 70 vårdnadstvister avgjorda i domstol åren 1990-96* av Widlund B, FoU-rapport 1997:6
- Stockholm stad (1996) *Skolinspektörsrapport – Gymnasiet – Svenska, läsåret 1995/96* av Anita Kruckenberg, 1996:7
- Svenska kommunförbundet (1997) *Kommunernas ekonomiska läge mars 1997*, Stockholm
- Ungdomsrapporten 1995 del 2, Stockholm
- Ungdomsstyrelsen (1995) *Ungdomsråd – en möjlighet?*, Ungdomsstyrelsen rapporterar 5, Stockholm
- Ungdomsstyrelsen (1996) *Krokig väg till vuxen. En kartläggning av ungdomars livsvillkor*, Ungdomsrapporten 1996 del 1, Stockholm
- Unicef (1995) *Implementing the Convention on the Rights of the Child, Resource Mobilization in Low-Income Countries* (ed. by James R. Himes), Nederländerna: Martinus Nijhoff Publishers
- Unicef (1996) *A Model for Action: The Children's Rights development Unit, promoting the Convention on the Rights of the child in the United Kingdom* by Gerison Lansdown, Innocenti Studies
- Van Bueren G (1995) *The International Law on the Rights of the Child*, Nederländerna: Martinus Nijhoff Publishers
- Vårdskildringsrådets skriftserie Nr 12 (1996) *TV – bundsförvant eller fiende?*, Stockholm
- Vårdskildringsrådets skriftserie Nr 14 (1996) *40 timmar i veckan. En studie av våld i sex svenska TV-kanaler* av Cronström J, Höijer B, Stockholm
- Världskommissionen för kultur och utveckling (1996) *Vår skapande mångfald*, 2:a reviderade upplagan, Unesco
- WHO (1996) *The Health of Youth. A Cross-National Survey*, WHO Regional Publications, European Series No. 69

Winnicott, D.W. (1981) *Lek och verklighet*, Stockholm: Natur och kultur

Offentligt tryck

Promemorior

- Ds 1993:80 Ökat skydd för barn: ytterligare åtgärder mot sexuella övergrepp
Ds 1994:85 Barns rätt att komma till tals
Ds 1995:2 Pappargruppens slutrapport
Ds 1996:49 Samhällets stöd till barnfamiljerna i Europa
Ds 1996:57 Barn i dag
Ds 1997:32 Påföljder för unga lagöverträdare

Utredningsbetänkanden

- SOU 1974:100 Internationella överenskommelser och svensk rätt
SOU 1975:7 Framtida studerandehälsovård
SOU 1990:80 Förskola för alla barn 1991 – hur blir det?
SOU 1991:12 Ungdom och makt. Om ungdomars delaktighet, inflytande och jämlikhet på 90-talet
SOU 1992:54 Mer för mindre – nya styrformer för barn- och ungdomspolitiken
SOU 1993:35 Reaktion mot ungdomsbrott
SOU 1993:40 Fri och rättighetsfrågor
SOU 1993:76 Verkställighet av fängelsestraff
SOU 1994:73 Ungdomars välfärd och värderingar
SOU 1994:77 Tillvarons trösklar
SOU 1994:137 Internationella adoptionsfrågor
SOU 1994:139 Ny socialtjänstlag
SOU 1995:15 Könshandeln
SOU 1995:26 Underhålls- och bidragsförskottsutredningen
SOU 1995:60 Kvinnofrid
SOU 1995:75 Svensk flyktingpolitik i globalt perspektiv
SOU 1995:79 Vårdnad, boende, umgänge
SOU 1995:84 Kulturpolitikens inriktning
SOU 1995:103 Föräldrar i självförvaltande skolor
SOU 1996:3 Fritid i förändring – om kön och fördelning av fritidsresurser
SOU 1996:22 Inflytande på riktigt – om elevers rätt till inflytande, delaktighet och ansvar

- SOU 1996:111 Bevakad övergång – åldersgräns för unga upp till
30 år
- SOU 1996:163 Behov av resurser i vården – en analys
- SOU 1996:181 Mega-byte
- SOU 1997:29 Barnpornografifrågan
- SOU 1997:41 Staten och trossamfunden – rättslig reglering
- SOU 1997:71 Politik för unga

Propositioner

- prop. 1973:158 Förslag till lag om ändring i lagen om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap
- prop. 1975/76:209 Om ändring i regeringsformen
- prop. 1978/79:67 Om förbud mot aga
- prop. 1981/82:172 Om förbud mot omskärelse av kvinnor
- prop. 1984/85:2 Lag om ändring i föräldrabalken
- prop. 1987/88:120 Om ändring i brottsbalken m.m (straffmätning och påföljdsval m.m)
- prop. 1988/89:8 Om olovligt bortförande av barn i internationella förhållanden
- prop. 1989/90:28 Vård i vissa fall av barn och ungdomar
- prop. 1989/90:107 Godkännande av FN-konventionen om barnets rättigheter
- prop. 1990/91:117 En ny kommunallag
- prop. 1991/92:35 Sexuella övergrepp mot barn
- prop. 1991/92:95 Valfrihet och fristående skolor
- prop. 1992/93:139 Olovligt bortförande och andra övergrepp mot barn
- prop. 1993/94:117 Inkorporering av Europakonventionen och andra fri och rättighetsfrågor
- prop. 1993/94:135 Ungdomspolitik
- prop. 1994/95:2 Ökat skydd för barn. Ytterligare åtgärder mot sexuella övergrepp m.m
- prop. 1994/95:12 Handläggning av ungdomsmål
- prop. 1994/95:224 Barns rätt att komma till tals
- prop. 1995/96:200 Fristående skolor
- prop. 1996/97:3 Kulturpolitik

- prop. 1996/97:25 Svensk migrationspolitik i globalt perspektiv
prop. 1996/97:91 Internationella adoptionsfrågor
prop. 1996/97:109 Lokala styrelser med elevmajoritet
prop. 1996/97:124 Ändring i socialtjänstlagen
prop. 1996/97:147 Ändring i utlänningslagens förvarsbestämmelser

Utskottsbetänkande

- 1984/85:LU10 Om artificiella inseminationer
1989/90:SoU28 Godkännande av FN-konventionen om barnets rättigheter
1991/92:JuU7 Sexuella övergrepp mot barn m.m
1993/94:KU24 Ytterligare medel till utbildningsdepartementet
1994/95:JuU1 Handläggning av ungdomsmål
1994/95:JuU5 Ökat skydd för barn
1994/95:JuU6 Instansordningen i förvaltningsmål
1994/95:JuU14 Anslag till polisväsendet m.m
1995/96:LU2 Barns rätt att komma till tals
1995/96:SoU4 Barn och ungdom
1996/97:KrU1 Kulturpolitik m.m
1996/97:SoU15 Internationella adoptionsfrågor
1996/97:SoU18 Ändring i socialtjänstlagen
1996/97:SfU14 Svenskt medborgarskap
1996/97:UbU13 Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning
1996/97:UU15 Internationellt utvecklingssamarbete

Kommittédirektiv

Barnkonventionen och svensk rätt

Dir. 1996:15

Beslut vid regeringssammanträde den 1 februari 1996

Sammanfattning av uppdraget

En parlamentarisk kommitté tillkallas med uppgift att

- göra en bred översyn av hur svensk lagstiftning och praxis förhåller sig till barnkonventionens bestämmelser,
- skapa större klarhet och ökat mått av samsyn vad gäller innebörden av begreppet "barnets bästa" i barnkonventionen och svensk rätt samt därvid särskilt analysera eventuella målkonflikter,
- med förtur behandla frågan om barns ställning i ärenden enligt utlänningslagen, bl.a. när det gäller avvisning eller utvisning där barn berörs.

Bakgrund

FN:s konvention om barnets rättigheter antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989. Barns rättigheter behandlas i ett stort antal internationella överenskommelser. Genom barnkonventionen formulerades emellertid för första gången barnets rättigheter på ett samlat sätt i ett internationellt bindande avtal. Sverige hade en framträdande roll vid arbetet med konventionen och var ett av de första länderna att ratificera den. Barnkonventionen trädde i kraft den 2 september 1990. Några lagstiftningsåtgärder bedömdes inte erforderliga för att Sverige skulle kunna tillträda konventionen, eftersom svensk rätt ansågs stå i god överensstämmelse med konventionens bestämmelser. Föredragande statsrådet framhöll att konventionen måste "tolkas så att den får en rimlig mening inom ramen för varje nationellt system. Artiklarna är också i många fall

utformade så att det finns utrymme för lämplighetsbedömning beträffande de åtgärder som staterna skall vidta." (prop. 1989/90:107, bet. 1989/90: SoU28, rskr. 1989/ 90:350).

Enligt konventionens artikel 3, den sk. generalklausulen, skall vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lag- stiftande organ, barnets bästa komma i främsta rummet.

Regeringen lämnade i september 1992 en första rapport om den svenska efterlevnaden av konventionen. Rapporten har granskats av FN:s kommitté för barnets rättigheter. Den svenska lagstiftningen och de principer som gäller vid tillämpningen av våra lagar anses av kommittén allmänt sett återspegla konventionens bestämmelser. De anmärkningar som kommittén framför mot Sverige innebär inte att Sverige anses bryta mot konventionen.

Barnombudsmannen, som började sin verksamhet den 1 juli 1993, skall uppmärksamma att lagar och andra författningar samt deras tillämpning stämmer överens med Sveriges åtaganden enligt konventionen samt, om så inte är fallet, verka för att en förändring kommer till stånd.

Sedan Sverige ratificerat barnkonventionen har allmänna diskussioner pågått om huruvida svensk praxis överensstämmer med konventionens bestämmelser på olika områden. På senare tid har några uppmärksammade fall, främst vid tillämpning av utlänningslagstiftningen, aktualiserat frågan om innebörden av den i konventionen intagna generalklausulen om "barnets bästa".

Principen om "barnets bästa" har sedan länge varit vägledande för svensk lagstiftning rörande barn och ungdom. Någon generell bestämmelse motsvarande generalklausulen i barnkonventionen finns i dag inte i svensk lagstiftning men principen återfinns i olika former i lagstiftning som rör barn. I föräldrabalken finns sedan länge bestämmelser som uttryckligen anger att hänsyn skall tas till barnets bästa i olika situationer, bl.a. vid vårdnad och umgänge. Förslag finns också från Flyktingpolitiska kommittén (Ku 1994:10) och Socialtjänstkommittén (S 1991:07) om att införa ytterligare regler om "barnets bästa" i utlänningslagen respektive socialtjänstlagen.

Alltsedan ratificeringen av konventionen har diskussioner förts om att införliva konventionen genom s.k. inkorporering, dvs. att göra konventionen till svensk lag. Riksdagen tog på nytt upp denna fråga under hösten 1995. Förslaget om inkorporering avvisades men socialutskottet framhöll att en fortlöpande kontroll och anpassning av all svensk lagstiftning och tillämpning är nödvändig. Konventionens bestämmelser och intentioner måste på alla nivåer i samhället beaktas

i arbetet med frågor som rör barn och barns rättigheter. Utskottet ansåg att regeringen borde besluta om en bred översyn av om svensk lagstiftning och praxis stämmer överens med barnkonventionens bestämmelser och av den föreliggande översättningen av konventionstexten. Riksdagen anslöt sig till vad utskottet anfört (bet.1995/96:SoU4, rskr. 1995/96:62).

Uppdraget

Sverige har utan förbehåll ratificerat barnkonventionen vilket betyder bl.a. att Sverige har åtagit sig att barnets bästa skall sättas i centrum vid alla åtgärder som vidtas av offentliga organ, dvs. domstolar, förvaltningsmyndigheter och lagstiftande organ. Sverige har förbundit sig att vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns i konventionen.

Mot bakgrund av Sveriges åtagande, riksdagens tillkännagivande och det faktum att olika tolkningar av innebörden av barnkonventionen återopats i den allmänna debatten tillsätts en parlamentarisk kommitté för att klarlägga hur barnkonventionens anda och innebörd kommer till uttryck i lagstiftning och praxis.

Barnkonventionen innehåller ett stort antal bestämmelser som behandlar vitt skilda områden och som kräver en närmare tolkning. Avvägning måste ske mellan olika intressen. Vid tillämpning av lagstiftning råder principen om likhet inför lagen. Det är därför av största vikt att ett större mått av klarhet och samsyn skapas kring hur barnkonventionen skall tolkas, även om detta alltid slutligen får bestämmas i det enskilda fallet.

Hur principen om att "barnets bästa" skall komma i främsta rummet är inte närmare definierat i barnkonventionen. Begreppet "barnets bästa" har i svensk rättstillämpning diskuterats, förutom i samband med utlänningslagen (1989:529) i sig och dess förhållande till lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), bl.a. i samband med frågor om sekretess och anmälningsplikt, föräldrars vårdnadsansvar m.m. i föräldrabalken och tvångsomhändertagande enligt LVU samt vissa frågor inom socialtjänsten. En situation i vilken konflikt mellan motstående intressen och principer kan uppstå är exempelvis då missförhållanden råder i barnets familj och lämpliga åtgärder och insatser skall avvägas.

Kommittén skall påvisa konflikter som kan uppkomma mellan barnkonventionens bestämmelser och andra övergripande mål som gäller enligt svensk rätt och andra internationella konventioner och bestämmelser samt söka nå större mått av samsyn när det gäller

innebörd och tolkning av konventionen. Kommittén skall särskilt överväga det grundläggande begreppet "barnets bästa" och de tolkningskonflikter i förhållande till andra mål som kan bli aktuella. Kommittén skall också söka bilda sig en uppfattning om barnkonventionens ställning och tillämpning i andra länder, främst inom EU och Norden, varvid frågor rörande konventionen och utlänningsrätten är av särskilt intresse. Kommittén skall i första hand ge sitt arbete en principiell och analytisk inriktning men är oförhindrad att påvisa de behov av lagändringar som den finner påkallade.

Kommittén skall med förtur behandla frågan om barns ställning i utlänningsrätten. Regeringen avser att höra kommittén i beredningsarbetet på propositionen om migrationspolitiska frågor.

Kommittén skall i sitt arbete bygga bl.a. på redan föreliggande utredningsmaterial, såsom Flyktingpolitiska kommitténs betänkande (SOU 1995:75) Svensk flyktingpolitik i globalt perspektiv. Kommittén kan i särskilda frågor till sig knyta referensgrupper och experter. Kommittén skall samråda med en referensgrupp med företrädare för folkrörelser och enskilda organisationer på området, såsom Rädda Barnen och Svenska UNICEF-kommittén.

För kommitténs arbete gäller kommittédirektiven till samtliga kommittéer och utredare om att pröva offentliga åtaganden (dir. 1994:23) och att redovisa jämställdhetspolitiska konsekvenser (dir. 1994:124).

Kommittén skall redovisa sitt uppdrag senast den 1 januari 1997. När det gäller förhållandet mellan barnkonventionen och utlänningslagstiftningen och dess tillämpning skall kommittén redovisa en delrapport senast den 30 juni 1996.

(Socialdepartementet)

Konvention om barnets rättigheter

Inledning

Konventionsstaterna,

som anser att, i enlighet med de principer som proklamerats i Förenta nationernas stadga, erkännandet av den inneboende värdigheten hos alla medlemmar av människosläktet och av deras lika och oförytterliga rättigheter utgör grundvalen för frihet, rättvisa och fred i världen,

som beaktar att Förenta nationernas folk i stadgan på nytt bekräftat sin tro på de grundläggande mänskliga rättigheterna och på den enskilda människans värdighet och värde och beslutat främja sociala framsteg och bättre levnadsvillkor under större frihet,

som erkänner att Förenta nationerna i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och i de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter proklamerat och kommit överens om att envar är berättigad till alla de fri- och rättigheter som däri anges, utan åtskillnad av något slag, såsom ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller socialt ursprung, egendom, börd eller ställning i övrigt,

som erinrar om att Förenta nationerna i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna proklamerat att barn har rätt till särskild omvårdnad och hjälp,

som är övertygade om att familjen, såsom den grundläggande enheten i samhället och den naturliga miljön för alla dess medlemmars och särskilt för barnens utveckling och välfärd, bör ges nödvändigt skydd och bistånd så att den till fullo kan ta på sig sitt ansvar i samhället,

som erkänner att barnet, för att kunna uppnå en fullständig och harmonisk utveckling av sin personlighet, bör växa upp i en familjemiljö, i en omgivning av lycka, kärlek och förståelse,

som anser att barnet till fullo bör förberedas för ett självständigt liv i samhället och uppfostras enligt de ideal som proklamerats i

Förenta nationernas stadga, och särskilt i en anda av fred, värdighet, tolerans, frihet, jämlikhet och solidaritet,

som beaktar att behovet att ge barnet särskild omvårdnad fastslagits i 1924 års Genève-deklaration om barnets rättigheter och i deklarationen om barnets rättigheter, vilken antogs av general-församlingen den 20 november 1959, och erkänts i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (särskilt artiklarna 23 och 24), den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (särskilt artikel 10) samt i stadgar och tillämpliga instrument för fackorgan och internationella organisationer som ägnar sig åt barnens välfärd,

som beaktar att, såsom anges i deklarationen om barnets rättigheter, ”barnet på grund av sin fysiska och psykiska omognad behöver särskilt skydd och särskild omvårdnad, innefattande lämpligt rättsligt skydd, såväl före som efter födelsen”,

som erinrar om bestämmelserna i deklarationen om sociala och rättsliga principer rörande skydd av och omsorg om barn, särskilt med hänsyn till nationell och internationell placering i fosterhem och adoption, Förenta nationernas minimistandardregler för rättskipning rörande ungdomsbrottslighet (Pekingreglerna) samt deklarationen om skydd av kvinnor och barn i nödsituationer och vid väpnad konflikt,

som erkänner att det i alla länder i världen finns barn som lever under exceptionellt svåra förhållanden och att sådana barn kräver särskild uppmärksamhet,

som tar vederbörlig hänsyn till vikten av varje folks traditioner och kulturella värden när det gäller barnets skydd och harmoniska utveckling,

som erkänner betydelsen av internationellt samarbete för att förbättra barns levnadsvillkor i varje land, särskilt i utvecklingsländerna,

har kommit överens om följande:

Del I

Artikel I

I denna konvention avses med barn varje människa under 18 år, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller för barnet.

Artikel 2

1. Konventionsstaterna skall respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i denna konvention utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess förälders eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp, börd eller ställning i övrigt.

2. Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att barnet skyddas mot alla former av diskriminering eller bestraffning på grund av föräldrars, vårdnadshavares eller familjemedlemmars ställning, verksamhet, uttryckta åsikter eller tro.

Artikel 3

1. Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, skall barnets bästa komma i främsta rummet.

2. Konventionsstaterna åtar sig att tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd, med hänsyn tagen till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer dess föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har lagligt ansvar för barnet, och skall för detta ändamål vidta alla lämpliga lagstiftnings- och administrativa åtgärder.

3. Konventionsstaterna skall säkerställa att institutioner, tjänster och inrättningar som ansvarar för vård eller skydd av barn uppfyller av behöriga myndigheter fastställda normer, särskilt vad gäller säkerhet, hälsa, personalens antal och lämplighet samt behörig tillsyn.

Artikel 4

Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga lagstiftnings-, administrativa och andra åtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns i denna konvention. I fråga om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter skall konventionsstaterna vidta sådana åtgärder med utnyttjande till det yttersta av sina tillgängliga resurser och, där så behövs, inom ramen för internationellt samarbete.

Artikel 5

Konventionsstaterna skall respektera det ansvar och de rättigheter och skyldigheter som tillkommer föräldrar eller, där så är tillämpligt, medlemmar av den utvidgade familjen eller gemenskapen enligt lokal sedvänja, vårdnadshavare eller andra personer som har lagligt ansvar

för barnet, att på ett sätt som står i överensstämmelse med den fortlöpande utvecklingen av barnets förmåga ge lämplig ledning och råd då barnet utövar de rättigheter som erkänns i denna konvention.

Artikel 6

1. Konventionsstaterna erkänner att varje barn har en inneboende rätt till livet.

2. Konventionsstaterna skall till det yttersta av sin förmåga säkerställa barnets överlevnad och utveckling.

Artikel 7

1. Barnet skall registreras omedelbart efter födelsen och skall ha rätt från födelsen till ett namn, rätt att förvärva ett medborgarskap och, så långt det är möjligt, rätt att få vetskap om sina föräldrar och bli omvårdad av dem.

2. Konventionsstaterna skall säkerställa genomförandet av dessa rättigheter i enlighet med sin nationella lagstiftning och sina åtaganden enligt tillämpliga internationella instrument på detta område, särskilt i de fall då barnet annars skulle vara statslös.

Artikel 8

1. Konventionsstaterna åtar sig att respektera barnets rätt att behålla sin identitet, innefattande medborgarskap, namn och släktförhållanden såsom dessa erkänns i lag, utan olagligt ingripande.

2. Om ett barn olagligt berövas en del av eller hela sin identitet, skall konventionsstaterna ge lämpligt bistånd och skydd i syfte att snabbt återupprätta barnets identitet.

Artikel 9

1. Konventionsstaterna skall säkerställa att ett barn inte skiljs från sina föräldrar mot deras vilja utom i de fall då behöriga myndigheter, som är underställda rättslig överprövning, i enlighet med tillämplig lag och tillämpliga förfaranden, finner att ett sådant åtskiljande är nödvändigt för barnets bästa. Ett sådant beslut kan vara nödvändigt i ett särskilt fall, t.ex. vid övergrepp mot eller vanvård av barnet från föräldrarnas sida eller då föräldrarna lever åtskilda och ett beslut måste fattas angående barnets vistelseort.

2. Vid förfaranden enligt punkt 1 i denna artikel skall alla berörda parter beredas möjlighet att delta i förfarandet och att lägga fram sina synpunkter.

3. Konventionsstaterna skall respektera rätten för det barn som är skilt från den ena av eller båda föräldrarna att regelbundet upprätthåll-

la ett personligt förhållande till och direkt kontakt med båda föräldrarna, utom då detta strider mot barnets bästa.

4. Då ett sådant åtskiljande är följden av åtgärder som en konventionsstat tagit initiativet till, t.ex. frihetsberövande, fängslande, utvisning, förvisning eller dödsfall (innefattande dödsfall oavsett orsak medan personen är frihetsberövad) gentemot den ena av eller båda föräldrarna eller barnet, skall den konventionsstaten på begäran ge föräldrarna, barnet eller, om så är lämpligt, någon annan medlem av familjen de väsentliga upplysningarna om den/de frånvarande familjemedlemmarnas vistelseort, såvida inte lämnandet av upplysningarna skulle vara till skada för barnet. Konventionsstaterna skall vidare säkerställa att framställandet av en sådan begäran inte i sig medför negativa följder för den/de personer som berörs.

Artikel 10

1. I enlighet med konventionsstaternas förpliktelse under artikel 9, punkt 1, skall ansökningar från ett barn eller dess föräldrar om att resa in i eller lämna en konventionsstat för familjeåterförening behandlas på ett positivt, humant och snabbt sätt av konventionsstaterna. Konventionsstaterna skall vidare säkerställa att framställandet av en sådan begäran inte medför negativa följder för de sökande och medlemmar av deras familj.

2. Ett barn vars föräldrar är bosatta i olika stater skall ha rätt, utom i undantagsfall, att regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till och direkt kontakt med båda föräldrarna. Konventionsstaterna skall för detta ändamål och i enlighet med sin förpliktelse under artikel 9, punkt 1, respektera barnets och dess föräldrars rätt att lämna vilket land som helst, innefattande sitt eget, och att resa in i sitt eget land. Rätten att lämna ett land skall vara underkastad endast sådana inskränkningar som är föreskrivna i lag och som är nödvändiga för att skydda den nationella säkerheten, den allmänna ordningen (*ordre public*), folkhälsan eller den allmänna sedligheten eller andra personers fri- och rättigheter samt är förenliga med övriga i denna konvention erkända rättigheter.

Artikel 11

1. Konventionsstaterna skall vidta åtgärder för att bekämpa olovligt bortförande och kvarhållande av barn i utlandet.

2. För detta ändamål skall konventionsstaterna främja ingåendet av bilaterala eller multilaterala överenskommelser eller anslutning till befintliga överenskommelser.

Artikel 12

1. Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

2. För detta ändamål skall barnet särskilt beredas möjlighet att höras, antingen direkt eller genom företrädare eller ett lämpligt organ och på ett sätt som är förenligt med den nationella lagstiftningens procedurregler, i alla domstols- och administrativa förfaranden som rör barnet.

Artikel 13

1. Barnet skall ha rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet att oberoende av territoriella gränser söka, motta och sprida information och tankar av alla slag, i tal, skrift eller tryck, i konstnärlig form eller genom annat uttrycksmedel som barnet väljer.

2. Utövandet av denna rätt får underkastas vissa inskränkningar men endast sådana som är föreskrivna i lag och som är nödvändiga

(a) för att respektera andra personers rättigheter eller anseende; eller

(b) för att skydda den nationella säkerheten, den allmänna ordningen (*ordre public*) eller folkhälsan eller den allmänna sedligheten.

Artikel 14

1. Konventionsstaterna skall respektera barnets rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet.

2. Konventionsstaterna skall respektera föräldrarnas och, i förekommande fall, vårdnadshavares rättigheter och skyldigheter att på ett sätt som är förenligt med barnets fortlöpande utveckling ge barnet ledning då det utövar sin rätt.

3. Friheten att utöva sin religion eller tro får underkastas endast sådana inskränkningar som är föreskrivna i lag och som är nödvändiga för att skydda den allmänna säkerheten, ordningen, folkhälsan

eller den allmänna sedligheten eller andra personers grundläggande fri- och rättigheter.

Artikel 15

1. Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till föreningsfrihet och till fredliga sammankomster.

2. Utövandet av dessa rättigheter får inte underkastas andra inskränkningar än sådana som är föreskrivna i lag och som är nödvändiga i ett demokratiskt samhälle med hänsyn till den nationella säkerheten eller den allmänna säkerheten, den allmänna ordningen (*ordre public*), för skyddandet av folkhälsan eller den allmänna sedligheten eller av andra personers fri- och rättigheter.

Artikel 16

1. Inget barn får utsättas för godtyckliga eller olagliga ingripanden i sitt privat- och familjeliv, sitt hem eller sin korrespondens och inte heller för olagliga angrepp på sin heder och sitt anseende.

2. Barnet har rätt till lagens skydd mot sådana ingripanden eller angrepp.

Artikel 17

Konventionsstaterna erkänner den viktiga uppgift som massmedier utför och skall säkerställa att barnet har tillgång till information och material från olika nationella och internationella källor, särskilt sådant som syftar till att främja dess sociala, andliga och moraliska välfärd och fysiska och psykiska hälsa. Konventionsstaterna skall för detta ändamål

(a) uppmuntra massmedier att sprida information och material av socialt och kulturellt värde för barnet och i enlighet med andan i artikel 29;

(b) uppmuntra internationellt samarbete vad gäller produktion, utbyte och spridning av sådan information och sådant material från olika kulturer och nationella och internationella källor;

(c) uppmuntra produktion och spridning av barnböcker;

(d) uppmuntra massmedier att ta särskild hänsyn till de språkliga behoven hos ett barn som tillhör en minoritetsgrupp eller en urbefolkning;

(e) uppmuntra utvecklingen av lämpliga riktlinjer för att skydda barnet mot information och material som är till skada för barnets välfärd, med beaktande av bestämmelserna i artiklarna 13 och 18.

Artikel 18

1. Konventionsstaterna skall göra sitt bästa för att säkerställa erkännandet av principen att båda föräldrarna har gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling. Föräldrar eller, i förekommande fall, vårdnadshavare har huvudansvaret för barnets uppfostran och utveckling. Barnets bästa skall för dem komma i främsta rummet.

2. För att garantera och främja de rättigheter som anges i denna konvention skall konventionsstaterna ge lämpligt bistånd till föräldrar och vårdnadshavare då de fullgör sitt ansvar för barnets uppfostran och skall säkerställa utvecklingen av institutioner, inrättningar och tjänster för vård av barn.

3. Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att barn till förvärvsarbetande föräldrar har rätt att åtnjuta den barnomsorg som de är berättigade till.

Artikel 19

1. Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga lagstiftnings-, administrativa och sociala åtgärder samt åtgärder i utbildningssyfte för att skydda barnet mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, innefattande sexuella övergrepp, medan barnet är i föräldrarnas eller den ena förälderns, vårdnadshavares eller annan persons vård.

2. Sådana skyddsåtgärder bör, på det sätt som kan vara lämpligt, innefatta effektiva förfaranden för såväl upprättandet av sociala program som syftar till att ge barnet och dem som har hand om barnet nödvändigt stöd, som för andra former av förebyggande och för identifiering, rapportering, remittering, undersökning, behandling och uppföljning av fall av ovan beskrivna sätt att behandla barn illa samt, om så är lämpligt, förfaranden för rättsligt ingripande.

Artikel 20

1. Ett barn som tillfälligt eller varaktigt berövats sin familjemiljö eller som för sitt eget bästa inte kan tillåtas stanna kvar i denna miljö skall ha rätt till särskilt skydd och bistånd från statens sida.

2. Konventionsstaterna skall i enlighet med sin nationella lagstiftning säkerställa alternativ omvårdnad för ett sådant barn.

3. Sådan omvårdnad kan bla innefatta placering i fosterhem, *kafalah* i islamsk rätt, adoption eller, om nödvändigt, placering i lämpliga institutioner för omvårdnad om barn. Då lösningar övervägs skall vederbörlig hänsyn tas till önskvärheten av kontinuitet i ett

barns uppfostran och till barnets etniska, religiösa, kulturella och språkliga bakgrund

Artikel 21

Konventionsstater som erkänner och/eller tillåter adoption skall säkerställa att barnets bästa främst beaktas och skall

(a) säkerställa att adoption av ett barn godkänns endast av behöriga myndigheter, som i enlighet med tillämplig lag och tillämpliga förfaranden och på grundval av all relevant och tillförlitlig information beslutar att adoptionen kan tillåtas med hänsyn till barnets ställning i förhållande till föräldrar, släktingar och vårdnadshavare och att, om så krävs, de personer som berörs har givit sitt fulla samtycke till adoptionen på grundval av sådan rådgivning som kan behövas;

(b) erkänna att internationell adoption kan övervägas som en alternativ form av omvårdnad om barnet, om barnet inte kan placeras i en fosterfamilj eller adoptivfamilj eller inte kan tas om hand på lämpligt sätt i sitt hemland;

(c) säkerställa att det barn som berörs av internationell adoption åtnjuter garantier och normer som motsvarar dem som gäller vid nationell adoption;

(d) vidta alla lämpliga åtgärder för att vid internationell adoption säkerställa att placeringen inte leder till otillbörlig ekonomisk vinst för de personer som medverkar i denna;

(e) främja, där så är lämpligt, målen i denna artikel genom att ingå bilaterala eller multilaterala arrangemang eller överenskommelser och inom denna ram sträva efter att säkerställa att placeringen av barnet i ett annat land sker genom behöriga myndigheter eller organ.

Artikel 22

1. Konventionsstaterna skall vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att ett barn som söker flyktingstatus eller anses som flykting i enlighet med tillämplig internationell eller nationell rätt och tillämpliga förfaranden, och oberoende av om det kommer ensamt eller är åtföljt av sina föräldrar eller någon annan person, erhåller lämpligt skydd och humanitärt bistånd vid åtnjutandet av de tillämpliga rättigheter som anges i denna konvention och i andra internationella instrument rörande mänskliga rättigheter eller humanitär rätt, som nämnda stater tillträtt.

2. För detta ändamål skall konventionsstaterna, på sätt de finner lämpligt, samarbeta i varje ansträngning som görs av Förenta nationerna och andra behöriga mellanstatliga organisationer eller

icke-statliga organisationer, som samarbetar med Förenta nationerna, för att skydda och bistå ett sådant barn och för att spåra föräldrarna eller andra familjemedlemmar till ett flyktingbarn i syfte att erhålla den information som är nödvändig för att barnet skall kunna återförenas med sin familj. I fall då föräldrar eller andra familjemedlemmar inte kan påträffas, skall barnet ges samma skydd som varje annat barn som varaktigt eller tillfälligt berövats sin familjemiljö av något skäl, i enlighet med denna konvention.

Artikel 23

1. Konventionsstaterna erkänner att ett barn med fysiskt eller psykiskt handikapp bör åtnjuta ett fullvärdigt och anständigt liv under förhållanden som säkerställer värdighet, främjar självförtroende och möjliggör barnets aktiva deltagande i samhället.

2. Konventionsstaterna erkänner det handikappade barnets rätt till särskild omvårdnad och skall, inom ramen för tillgängliga resurser, uppmuntra och säkerställa att det berättigade barnet och de som ansvarar för dess omvårdnad får ansökt bistånd som är lämpligt med hänsyn till barnets tillstånd och föräldrarnas förhållanden eller förhållandena hos andra som tar hand om barnet.

3. Med hänsyn till att ett handikappat barn har särskilda behov skall det bistånd som lämnas enligt punkt 2 i denna artikel vara kostnadsfritt, då så är möjligt, med beaktande av föräldrarnas ekonomiska tillgångar eller de ekonomiska tillgångarna hos andra som tar hand om barnet och skall syfta till att säkerställa att det handikappade barnet har effektiv tillgång till och erhåller undervisning och utbildning, hälsooch sjukvård, habilitering, förberedelse för arbetslivet och möjligheter till rekreation på ett sätt som bidrar till barnets största möjliga integrering i samhället och individuella utveckling, innefattande dess kulturella och andliga utveckling.

4. Konventionsstaterna skall i en anda av internationellt samarbete främja utbyte av lämplig information på området för förebyggande hälsovård och medicinsk, psykologisk och funktionell behandling av handikappade barn, innefattande spridning av och tillgång till information om habiliteringsmetoder, skol- och yrkesutbildning, i syfte att göra det möjligt för konventionsstater att förbättra sina möjligheter och kunskaper och vidga sin erfarenhet på dessa områden. Särskild hänsyn skall härvid tas till utvecklingsländernas behov.

Artikel 24

1. Konventionsstaterna erkänner barnets rätt att åtnjuta bästa uppnåeliga hälsa och rätt till sjukvård och rehabilitering. Konventionsstaterna skall sträva efter att säkerställa att inget barn är berövat sin rätt att ha tillgång till sådan hälso- och sjukvård.

2. Konventionsstaterna skall sträva efter att till fullo förverkliga denna rätt och skall särskilt vidta lämpliga åtgärder för att

(a) minska spädbarns- och barnadödligheten;

(b) säkerställa att alla barn tillhandahålls nödvändig sjukvård och hälsovård med tonvikt på utveckling av primärhälsovården;

(c) bekämpa sjukdom och undernäring, däri inbegripet åtgärder inom ramen för primärhälsovården, genom bl.a. utnyttjande av lätt tillgänglig teknik och genom att tillhandahålla näringsrika livsmedel i tillräcklig omfattning och rent dricksvatten, med beaktande av de faror och risker som miljöförstöring innebär;

(d) säkerställa tillfredsställande hälsovård för mödrar före och efter förlossningen;

(e) säkerställa att alla grupper i samhället, särskilt föräldrar och barn, får information om och har tillgång till undervisning om barnhälsovård och näringslära, fördelarna med amning, hygien och ren miljö och förebyggande av olycksfall samt får stöd vid användning av sådana grundläggande kunskaper;

(f) utveckla förebyggande hälsovård, föräldrarådgivning samt undervisning om och hjälp i familjeplaneringsfrågor.

3. Konventionsstaterna skall vidta alla effektiva och lämpliga åtgärder i syfte att avskaffa traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa.

4. Konventionsstaterna åtar sig att främja och uppmuntra internationellt samarbete i syfte att gradvis uppnå det fulla förverkligandet av den rätt som erkänns i denna artikel. Särskild hänsyn skall härvid tas till utvecklingsländernas behov.

Artikel 25

Konventionsstaterna erkänner rätten för ett barn som har omhändertagits av behöriga myndigheter för omvårdnad, skydd eller behandling av sin fysiska eller psykiska hälsa till regelbunden översyn av den behandling som barnet får och alla andra omständigheter rörande barnets omhändertagande.

Artikel 26

1. Konventionsstaterna skall erkänna rätten för varje barn att åtnjuta social trygghet, innefattande socialförsäkring, och skall vidta

nödvändiga åtgärder för att till fullo förverkliga denna rätt i enlighet med sin nationella lagstiftning.

2. Förmånerna skall, där så är lämpligt, beviljas med hänsyn till de resurser som barnet och de personer som ansvarar för dess underhåll har och deras omständigheter i övrigt samt med hänsyn till varje annat förhållande som är av betydelse i samband med en ansökan om en sådan förmån från barnet eller för dess räkning.

Artikel 27

1. Konventionsstaterna erkänner rätten för varje barn till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling.

2. Föräldrar eller andra som är ansvariga för barnet har, inom ramen för sin förmåga och sina ekonomiska resurser, huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnets utveckling.

3. Konventionsstaterna skall i enlighet med nationella förhållanden och inom ramen för sina resurser vidta lämpliga åtgärder för att bistå föräldrar och andra som är ansvariga för barnet att genomföra denna rätt och skall vid behov tillhandahålla materiellt bistånd och utarbeta stödprogram, särskilt i fråga om mat, kläder och bostäder.

4. Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa indrivning av underhåll för barnet från föräldrar eller andra som har ekonomiskt ansvar för barnet, både inom konventionsstaten och från utlandet. Särskilt i de fall då den person som har det ekonomiska ansvaret för barnet bor i en annan stat än barnet skall konventionsstaterna främja såväl anslutning till internationella överenskommelser eller ingående av sådana överenskommelser som upprättande av andra lämpliga arrangemang.

Artikel 28

1. Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till utbildning och i syfte att gradvis förverkliga denna rätt och på grundval av lika möjligheter skall de särskilt

(a) göra grundutbildning obligatorisk och kostnadsfritt tillgänglig för alla;

(b) uppmuntra utvecklingen av olika former av undervisning som följer efter grundutbildningen, innefattande såväl allmän utbildning som yrkesutbildning, göra dessa tillgängliga och åtkomliga för varje barn samt vidta lämpliga åtgärder såsom införande av kostnadsfri utbildning och ekonomiskt stöd vid behov;

(c) göra högre utbildning tillgänglig för alla på grundval av förmåga genom varje lämpligt medel;

(d) göra studierådgivning och yrkesorientering tillgänglig och åtkomlig för alla barn;

(e) vidta åtgärder för att uppmuntra regelbunden närvaro i skolan och minska antalet studieavbrott.

2. Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att disciplinen i skolan upprätthålls på ett sätt som är förenligt med barnets mänskliga värdighet och i överensstämmelse med denna konvention.

3. Konventionsstaterna skall främja och uppmuntra internationellt samarbete i utbildningsfrågor, särskilt i syfte att bidra till att avskaffa okunnighet och analfabetism i hela världen och för att underlätta tillgång till vetenskaplig och teknisk kunskap och moderna undervisningsmetoder. Särskild hänsyn skall härvid tas till utvecklingsländernas behov.

Artikel 29

1. Konventionsstaterna är överens om att barnets utbildning skall syfta till att

(a) utveckla barnets fulla möjligheter i fråga om personlighet, anlag och fysisk och psykisk förmåga;

(b) utveckla respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna samt för de principer som uppställts i Förenta nationernas stadga;

(c) utveckla respekt för barnets föräldrar, för barnets egen kulturella identitet, eget språk och egna värden, för vistelselandets och för ursprungslandets nationella värden och för kulturer som skiljer sig från barnets egen;

(d) förbereda barnet för ett ansvarsfullt liv i ett fritt samhälle i en anda av förståelse, fred, tolerans, jämställdhet mellan könen och vänskap mellan alla folk, etniska, nationella och religiösa grupper och personer som tillhör urbefolkningar;

(e) utveckla respekt för naturmiljön.

2. Ingenting i denna artikel eller i artikel 28 får tolkas så att det medför inskränkning i den enskildes och organisationers rätt att inrätta och driva utbildningsanstalter, dock alltid under förutsättning att de i punkt 1 i denna artikel uppställda principerna iakttas och att kraven uppfylls på att undervisningen vid dessa anstalter skall stå i överensstämmelse med vad som från statens sida angivits som minimistandard.

Artikel 30

I de stater där det finns etniska, religiösa eller språkliga minoriteter eller personer som tillhör en urbefolkning skall ett barn som tillhör en sådan minoritet eller urbefolkning inte förvägras rätten att tillsammans med andra medlemmar av sin grupp ha sitt eget kulturliv, att bekänna sig till och utöva sin egen religion eller att använda sitt eget språk.

Artikel 31

1. Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder samt rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet.

2. Konventionsstaterna skall respektera och främja barnets rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och skall uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter för kulturell och konstnärlig verksamhet samt för rekreations- och fritidsverksamhet.

Artikel 32

1. Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till skydd mot ekonomiskt utnyttjande och mot att utföra arbete som kan vara skadligt eller hindra barnets utbildning eller äventyra barnets hälsa eller fysiska, psykiska, andliga, moraliska eller sociala utveckling.

2. Konventionsstaterna skall vidta lagstiftnings-, administrativa och sociala åtgärder samt åtgärder i upplysningssyfte för att säkerställa genomförandet av denna artikel. För detta ändamål och med beaktande av tillämpliga bestämmelser i andra internationella instrument skall konventionsstaterna särskilt

(a) fastställa en minimiålder eller minimiåldrar som minderåriga skall ha uppnått för tillträde till arbete;

(b) föreskriva en lämplig reglering av arbetstid och arbetsvillkor;

(c) föreskriva lämpliga straff eller andra påföljder i syfte att säkerställa ett effektivt genomförande av denna artikel.

Artikel 33

Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder, innefattande lagstiftningsåtgärder, administrativa och sociala åtgärder samt åtgärder i upplysningssyfte, för att skydda barn från olaglig användning av narkotika och psykotropa ämnen såsom dessa definieras i tillämpliga internationella fördrag och för att förhindra att barn utnyttjas i den olagliga framställningen av och handeln med sådana ämnen.

Artikel 34

Konventionsstaterna åtar sig att skydda barnet mot alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp. För detta ändamål skall konventionsstaterna särskilt vidta alla lämpliga nationella, bilaterala och multilaterala åtgärder för att förhindra

(a) att ett barn förmås eller tvingas att delta i en olaglig sexuell handling;

(b) att barn utnyttjas för prostitution eller annan olaglig sexuell verksamhet;

(c) att barn utnyttjas i pornografiska föreställningar och i pornografiskt material.

Artikel 35

Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga nationella, bilaterala och multilaterala åtgärder för att förhindra bortförande och försäljning av eller handel med barn för varje ändamål och i varje form.

Artikel 36

Konventionsstaterna skall skydda barnet mot alla andra former av utnyttjande som kan skada barnet i något avseende.

Artikel 37

Konventionsstaterna skall säkerställa att

(a) inget barn får utsättas för tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Varken dödsstraff eller livstids fängelse utan möjlighet till frigivning får ådömas för brott som begåtts av personer under 18 års ålder;

(b) inget barn får olagligt eller godtyckligt berövas sin frihet. Gripande, anhållande, häktning, fängslande eller andra former av frihetsberövande av ett barn skall ske i enlighet med lag och får endast användas som en sista utväg och för kortast lämpliga tid;

(c) varje frihetsberövat barn skall behandlas humant och med respekt för människans inneboende värdighet och på ett sätt som beaktar behoven hos personer i dess ålder. Särskilt skall varje frihetsberövat barn hållas åtskilt från vuxna, om det inte anses vara till barnets bästa att inte göra detta, och skall, utom i undantagsfall, ha rätt att hålla kontakt med sin familj genom brevväxling och besök;

(d) varje frihetsberövat barn skall ha rätt att snarast få tillgång till såväl juridiskt biträde och annan lämplig hjälp som rätt att få lagligheten i sitt frihetsberövande prövad av en domstol eller annan behörig, oberoende och opartisk myndighet samt rätt till ett snabbt beslut i saken.

Artikel 38

1. Konventionsstaterna åtar sig att respektera och säkerställa respekt för regler i internationell humanitär rätt som är tillämpliga på dem i väpnade konflikter och som är relevanta för barnet.

2. Konventionsstaterna skall vidta alla tänkbara åtgärder för att säkerställa att personer som inte uppnått 15 års ålder inte deltar direkt i fientligheter.

3. Konventionsstaterna skall avstå från att rekrytera en person som inte har uppnått 15 års ålder till sina väpnade styrkor. Då rekrytering sker bland personer som fyllt 15 men inte 18 år, skall konventionsstaterna sträva efter att i första hand rekrytera dem som är äldst.

4. Konventionsstaterna skall i enlighet med sina åtaganden enligt internationell humanitär rätt att skydda civilbefolkningen i väpnade konflikter vidta alla tänkbara åtgärder för att säkerställa skydd och vård av barn som berörs av en väpnad konflikt.

Artikel 39

Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder för att främja fysisk och psykisk rehabilitering samt social återanpassning av ett barn som utsatts för någon form av vanvård, utnyttjande eller övergrepp; tortyr eller någon annan form av grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning; eller väpnade konflikter. Sådan rehabilitering och sådan återanpassning skall äga rum i en miljö som befrämjar barnets hälsa, självrespekt och värdighet.

Artikel 40

1. Konventionsstaterna erkänner rätten för varje barn som misstänks eller åtalas för eller befunnits skyldigt att ha begått brott att behandlas på ett sätt som främjar barnets känsla för värdighet och värde, som stärker barnets respekt för andras mänskliga rättigheter och grundläggande friheter och som tar hänsyn till barnets ålder och önskvärdheten att främja att barnet återanpassas och tar på sig en konstruktiv roll i samhället.

2. För detta ändamål och med beaktande av tillämpliga bestämmelser i internationella instrument skall konventionsstaterna särskilt säkerställa att

(a) inget barn skall misstänkas för eller åtalas för eller befinnas skyldigt att ha begått brott på grund av en handling eller underlåtenhet som inte var förbjuden enligt nationell eller internationell rätt vid den tidpunkt då den begicks;

(b) varje barn som misstänks eller åtalas för att ha begått brott skall ha åtminstone följande garantier:

(i) att betraktas som oskyldigt innan barnets skuld blivit lagligen fastställd;

(ii) att snarast och direkt underrättas om anklagelserna mot sig och, om lämpligt, genom sina föräldrar eller vårdnadshavare, och att få juridiskt biträde eller annan lämplig hjälp vid förberedelse och framläggande av sitt försvar;

(iii) att få saken avgjord utan dröjsmål av en behörig, oberoende och opartisk myndighet eller rättskipande organ i en opartisk förhandling enligt lag och i närvaro av juridiskt eller annat lämpligt biträde och, såvida det inte anses strida mot barnets bästa, särskilt med beaktande av barnets ålder eller situation, barnets föräldrar eller vårdnadshavare;

(iv) att inte tvingas att avge vittnesmål eller erkänna sig skyldigt; att förhöra eller låta förhöra vittnen som åberopas mot barnet samt att på lika villkor för egen räkning få vittnen inkallade och förhörda;

(v) att, om barnet anses ha begått brott, få detta beslut och beslut om åtgärder till följd därav omprövade av en högre behörig, oberoende och opartisk myndighet eller rättskipande organ enligt lag;

(vi) att utan kostnad få hjälp av tolk, om barnet inte kan förstå eller tala det språk som används

(vii) att få sitt privatliv till fullo respekterat under alla stadier i förfarandet.

3. Konventionsstaterna skall söka främja införandet av lagar och förfaranden samt upprättandet av myndigheter och institutioner som är speciellt anpassade för barn som misstänks eller åtalas för eller befins skyldiga att ha begått brott och skall särskilt

(a) fastställa en lägsta straffbarhetsålder;

(b) vidta åtgärder, då så är lämpligt och önskvärt, för behandling av barn under denna ålder utan att använda domstolsförfarande under förutsättning att mänskliga rättigheter och rättsligt skydd till fullo respekteras.

4. Olika åtgärder som t.ex. vård, ledning och föreskrifter om tillsyn rådgivning, övervakning, vård i fosterhem, program för allmän utbildning och yrkesutbildning och andra alternativ till anstaltsvård skall finnas tillgängliga för att säkerställa att barn behandlas på ett sätt som är lämpligt för deras välfärd och är rimligt både med hänsyn till deras personliga förhållanden och till brottet.

Artikel 41

Ingenting i denna konvention skall inverka på bestämmelser som går längre vad gäller att förverkliga barnets rättigheter och som kan finnas

- (a) en konventionsstats lagstiftning; eller
- (b) för den staten gällande internationell rätt.

Del II

Artikel 42

Konventionsstaterna åtar sig att genom lämpliga och aktiva åtgärder göra konventionens bestämmelser och principer allmänt kända bland såväl vuxna som barn.

Artikel 43

1. För att granska de framsteg som gjorts av konventionsstaterna i fråga om förverkligandet av skyldigheter enligt denna konvention skall en kommitté för barnets rättigheter upprättas, vilken skall utföra de uppgifter som föreskrivs i det följande.

2. Kommittén skall vara sammansatt av tio experter med högt moraliskt anseende och erkänd sakkunskap på det område som denna konvention omfattar. Kommitténs medlemmar skall väljas av konventionsstaterna bland deras medborgare och skall tjänstgöra i sin personliga egenskap, varvid avseende skall fästas vid en rättvis geografisk fördelning och de viktigaste rättssystemen.

3. Kommitténs medlemmar skall väljas genom hemlig omröstning från en förteckning över personer som föreslagits av konventionsstaterna. Varje konventionsstat kan föreslå en kandidat bland sina egna medborgare.

4. Det första valet till kommittén skall hållas senast sex månader efter dagen för denna konventions ikraftträdande och därefter vart annat år. Senast fyra månader före dagen för varje val skall Förenta nationernas generalsekreterare skriftligen uppmana konventionsstaterna att inom två månader inkomma med sina förslag. Generalsekreteraren skall sedan upprätta och till konventionsstaterna överlämna en förteckning i alfabetisk ordning över samtliga föreslagna personer och ange vilka konventionsstater som föreslagit dem.

5. Val skall hållas vid möten med konventionsstaterna, som sammankallats av Förenta nationernas generalsekreterare, i Förenta nationernas högkvarter. Vid dessa möten, som är beslutsmässiga när två tredjedelar av konventionsstaterna är närvarande, skall de kandidater inväljas i kommittén som uppnår det högsta antalet röster och absolut majoritet av de närvarande och röstande konventionsstaternas röster.

6. Kommitténs medlemmar skall väljas för en tid av fyra år. De kan återväljas, om de föreslagits till återval. För fem av de medlem-

mar som utsetts vid det första valet skall mandattiden utlöpa efter två år. Omedelbart efter det första valet skall namnen på dessa fem medlemmar utses genom lottdragning av ordföranden vid mötet.

7. Om en kommittémedlem avlider eller avsäger sig sitt uppdrag eller förklarar att han eller hon av någon annan anledning inte längre kan fullgöra sitt uppdrag inom kommittén, skall den konventionsstat som föreslog medlemmen, med förbehåll för kommitténs godkännande, utse en annan expert bland sina medborgare, som skall inneha uppdraget under återstoden av mandattiden.

8. Kommittén skall själv fastställa sin arbetsordning.

9. Kommittén skall välja sitt presidium för en tvåårsperiod.

10. Kommitténs möten skall vanligtvis hållas i Förenta nationernas högkvarter eller på en annan lämplig plats, som kommittén bestämmer. Kommittén skall i regel sammanträda varje år. Kommittémötenas längd skall bestämmas och, om det är nödvändigt, omprövas vid möte med konventionsstaterna, med förbehåll för generalförsamlingens godkännande.

11. Förenta nationernas generalsekreterare skall tillhandahålla erforderlig personal och övriga resurser för att möjliggöra för kommittén att effektivt utföra sitt uppdrag enligt denna konvention.

12. Medlemmarna av den enligt denna konvention upprättade kommittén skall med godkännande av generalförsamlingen erhålla ersättning från Förenta nationerna på sådana villkor som generalförsamlingen beslutar.

Artikel 44

1. Konventionsstaterna åtar sig att genom Förenta nationernas generalsekreterare avge rapporter till kommittén om de åtgärder som de vidtagit för att genomföra de rättigheter som erkänns i denna konvention och om de framsteg som gjorts i fråga om åtnjutandet av dessa rättigheter:

(a) inom två år efter konventionens ikraftträdande för den berörda staten,

(b) därefter vart femte år.

2. Rapporter enligt denna artikel skall ange eventuella förhållanden och svårigheter som påverkar i vilken utsträckning åtagandena enligt denna konvention har uppfyllts. Rapporterna skall även innehålla tillräcklig information för att ge kommittén en god uppfattning om genomförandet av konventionens bestämmelser i det berörda landet.

3. En konventionsstat som har tillställt kommittén en utförlig första rapport behöver inte i sina följande rapporter, som avges enligt punkt 1 (b) i denna konvention, upprepa tidigare lämnad grundläggande information.

4. Kommittén kan begära ytterligare information från konventionsstaterna om genomförandet av konventionens bestämmelser.

5. Kommittén skall vartannat år genom ekonomiska och sociala rådet tillstålla generalförsamlingen rapporter om sin verksamhet.

6. Konventionsstaterna skall göra sina rapporter allmänt tillgängliga för allmänheten i sina respektive länder.

Artikel 45

För att främja ett effektivt genomförande av konventionens bestämmelser och internationellt samarbete på det område som konventionen avser gäller följande:

(a) Fackorganen, FN: s barnfond och andra FN-organ skall ha rätt att vara representerade vid granskningen av genomförandet av sådana bestämmelser i denna konvention som faller inom ramen för deras mandat. Kommittén kan inbjuda kompetenta organ och organisationer, som den finner lämpligt, att komma med expertråd angående genomförandet av konventionen på områden som faller inom ramen för deras respektive verksamhetsområden. Kommittén kan inbjuda fackorganen, FN: s barnfond och andra FN-organ att inlämna rapporter om konventionens tillämpning inom områden som faller inom ramen för deras verksamhet;

(b) Kommittén skall, såsom den finner lämpligt, till fackorganen, FN: s barnfond och andra kompetenta organ och organisationer överlämna rapporter från konventionsstaterna som innehåller en begäran om eller anger behov av teknisk rådgivning eller tekniskt bistånd jämte kommitténs synpunkter och eventuella förslag beträffande sådan begäran eller sådant behov;

(c) Kommittén kan rekommendera generalförsamlingen att framställa en begäran till generalsekreteraren om att för kommitténs räkning företa studier angående särskilda frågor som rör barnets rättigheter;

(d) Kommittén kan avge förslag och allmänna rekommendationer på grundval av den information som erhållits enligt artiklarna 44 och 45 i denna konvention. Sådana förslag och allmänna rekommendationer skall tillställas varje konventionsstat som berörs samt rapporteras till generalförsamlingen tillsammans med eventuella kommentarer från konventionsstaterna.

Del III

Artikel 46

Denna konvention skall vara öppen för undertecknande av alla stater.

Artikel 47

Denna konvention skall ratificeras. Ratifikationsinstrumenten skall deponeras hos Förenta nationernas generalsekreterare.

Artikel 48

Denna konvention skall förbli öppen för anslutning av vilken stat som helst. Anslutningsinstrumenten skall deponeras hos Förenta nationernas generalsekreterare.

Artikel 49

1. Denna konvention träder i kraft den trettionde dagen efter dagen för deponeringen av det tjugonde ratifikations- eller anslutningsinstrumentet hos Förenta nationernas generalsekreterare.

2. I förhållande till varje stat som ratificerar eller ansluter sig till konventionen efter deponeringen av det tjugonde ratifikations- eller anslutningsinstrumentet träder konventionen i kraft den trettionde dagen efter det att en sådan stat deponerat sitt ratifikations- eller anslutningsinstrument.

Artikel 50

1. En konventionsstat kan föreslå en ändring av konventionen och överlämna förslaget till Förenta nationernas generalsekreterare. Generalsekreteraren skall sedan översända ändringsförslaget till konventionsstaterna med en begäran om att dessa anger om de tillstyrker att en konferens med konventionsstaterna sammankallas för att behandla och rösta om förslagen. Om minst en tredjedel av staterna inom fyra månader efter förslagets översändande tillstyrker en sådan konferens, skall generalsekreteraren sammankalla konferensen i Förenta nationernas regi. Ändringsförslag som antagits av en majoritet av de vid konferensen närvarande och röstande konventionsstaterna skall underställas generalförsamlingen för godkännande.

2. En ändring som antagits enligt punkt 1 i denna artikel träder i kraft när den har godkänts av Förenta nationernas generalförsamling och antagits av konventionsstaterna med två tredjedels majoritet.

3. När en ändring träder i kraft skall den vara bindande för de konventionsstater som har antagit den, medan övriga konventionssta-

ter fortfarande är bundna av bestämmelserna i denna konvention och eventuella tidigare ändringar, som de antagit.

Artikel 51

1. Förenta nationernas generalsekreterare skall motta och till alla stater sända texten till reservationer som staterna gjort vid ratifikationen eller anslutningen.

2. En reservation som strider mot denna konventions ändamål och syfte skall inte tillåtas.

3. Reservationer kan återtas vid vilken tidpunkt som helst genom notifikation till Förenta nationernas generalsekreterare, som därefter skall underrätta alla stater. Notifikationen skall gälla från den dag då den mottogs av generalsekreteraren.

Artikel 52

En konventionsstat kan säga upp denna konvention genom skriftlig notifikation till Förenta nationernas generalsekreterare. Uppsägningen träder i kraft ett år efter den dag då notifikationen mottogs av generalsekreteraren.

Artikel 53

Förenta nationernas generalsekreterare utses till depositarie för denna konvention.

Artikel 54

Originalen till denna konvention, vars arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska texter har lika giltighet, skall deponeras hos Förenta nationernas generalsekreterare.

Till bekräftelse härav har undertecknade ombud, därtill vederbörligen befullmäktigade av sina respektive regeringar, undertecknat denna konvention.